

370

2025 liepa #152

MENININKĖ
SIMONA AGOTA
MARTINKUS:
KŪRĖJUI
SVARBIAUSIA
BŪTI IŠGIRSTAM

PASAULIO

iš arti. scena

ATMINTIES
FORMOS
MADOS
OBJEKTUOSE

DIZAINERĖ
INGA SKRIPKA –
TARP MOČIUČIŲ
IR TŪKSTANTMEČIO
KARTOS

08 02–
09

Kaune ir
Kauno rajone

KA ŠVENČIA
„SIDABRINĖ GERVĖ“?

Visa programa:
contempofestival.it

LIETUVOS
ŠAULIŲ
SAJUNGA

Tapk šauliu

Padarytum viską, kad apgintum savo šeimą? Visko nereikia – skirk šiek tiek laiko ir pastangų pasiruošti.

Atsikratysi nerimo

Žinosi ką daryti kritinėse situacijose

Mokėsi pasirūpinti savimi ir artimaisiais

Neliksi vienas

sauliusajunga.lt

freepik.com iliustracija

KODĖL VERTA DALYVAUTI VISUOMENINIAME GYVENIME?

Rašė Emilija Paleckytė

Šis pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad visuomeninis gyvenimas – tik politinės diskusijos, bendruomenių susirinkimai ar iniciatyvos, kuriose dalyvauja itin aktyvūs ar drąsūs žmonės. Kai kurie mano, kad tai viešos kalbos, stiprios nuomonės ir nuolatinis dalyvavimas renginiuose. Tačiau iš tiesų visuomeninis gyvenimas – kur kas daugiau.

Visuomeninis gyvenimas gali prasidėti nuo paprasto domėjimosi tuo, kas vyksta aplink, – nuo vietinių naujienų iki globalių aktualijų. Įsitraukimas nebūtinai turi būti triukšmingas ar matomas – kiekvienas gali rasti savo būdą prisidėti, nepriklausomai nuo temperamento ar viešo aktyvumo.

Svarbu suprasti, kad dalyvavimas visuomenėje neskirtas vien tik kalbėti ar drąsiems žmonėms. Įsitraukimas gali prasidėti nuo klausymo, skaitymo ar ramaus stebėjimo. Tai nebūtinai reiškia viešą pasisakymą – kartais svarbesnis yra vidinis sąmoningumas. Svarbu ne tai, kaip garsiai kalbi, o kaip jautriai ir atsakingai stebi, analizuoji, gilini.

Net žmogus, kuris vengia didelių susibūrimų ar viešų diskusijų, gali būti aktyvus – intelektualiai, morališkai, socialiai. Kritiškas informacijos vertinimas, domėjimasis įvairiais šaltiniais, atvirumas skirtingoms nuomonėms – visa tai formuoja brandžią, informuotą asmenybę.

Tylūs balsai kartais būna patys reikšmingiausi – kai jie prabyla, jų žodžiai būna apgalvoti, argumentuoti ir įkvepiantys.

Kai domiesi – supranti. Kai supranti – gali reaguoti, kalbėti, pasirinkti. Net jei neturi galutinės nuomonės, jau gebi įsitraukti į diskusiją. Tai nėra visų atsakymų žinojimas – tai gebėjimas orientuotis, jaustis pasaulio dalimi, išlikti atviram, bet ir atsakingam.

Informuotas žmogus lengviau atranda savo balsą. Net jei dar nežino, ką galvoja apie vieną ar kitą temą, jis jau geba užduoti klausimų tiek sau, tiek ki-

tiems. Tai leidžia augti ir atrasti savo vertybes, atpažinti, kas priimtina, o kas ne. Tai tapatybės kūrimo procesas.

Kuo aiškiau žmogus suvokia, kas jam svarbu, ką jis gina, kuo tiki, tuo jis tvirtesnis. Tokia savitaba leidžia ne tik aktyviau veikti visuomenėje, bet ir būti nuoseklesniu, stabilesniu žmogumi.

Visuomeninis gyvenimas yra terpė, kurioje gryninasi ir stiprėja asmens vertybės. Dalyvaudamas diskusijose, stebėdamas viešąją erdvę ar tiesiog domėdamasis įvairaus pobūdžio klausimais, žmogus pradeda geriau suprasti, kas jam iš tikrųjų svarbu. Kokiais principais jis remiasi? Ką laiko teisinga? Kas jį įkvepia, o kas skatina prieštarauti?

Tai ne tik savęs pažinimo, bet ir įpraminimo kelias. Kai žmogus vadovauja savo vertybėmis kasdien – bendraudamas, padėdamas kitiems, būdamas sąžiningas, atviras, jis tampa autentiškas. Ir kartu formuoja tokį pasaulį, kuriame nori gyventi.

Tai labai artima humanistiniam požiūriui – vertybėmis pagrįstam, žmogaus orumą gerbiančiam mąstymui. Humanistinis sąmoningumas – ne tik žinios, bet ir atsakomybė, ir jautrumas kitam.

Nuo redakcijos. Ačiū autorei, kuri labai laiku ir vietoje pasidalijo savo įžvalgomis apie dalyvavimo visuomeniniame gyvenime reikalingumą. Neabejojame, kad dauguma mūsų skaitytojų neslepia galvos smėlyje ir yra socialiai atsakingi, kaip ir mūsų žurnalo herojai. Šįkart jums siūlome įdomių pasikalbėjimų su menininke Simona Agota Martinkus, dizainere Inga Skripka, grupės „Gruo-dis“ lyderiu Andriumi Gruodžiu-Šepučiu; diskusiją apie lietuvišką kiną ir jo ateitį; muzikos albumų apžvalgą.

Gero skaitymo ir iki susitikimo rugpjūtį!

Kai žmonės veikia remdamiesi ne vien savo interesais, bet ir bendromis vertybėmis, formuojasi stipresnės, pasitikėjimu grįstos bendruomenės. Vertybės tampa tiltu tarp skirtingų žmonių, padedančiu kurti bendrą pagrindą.

Visa tai daro poveikį ne tik mums patiems. Kuo daugiau žmonių sąmoningai renkasi informaciją, mąsto kritiškai ir neabejingai reaguoja į tai, kas vyksta, tuo brandesnė tampa visuomenė.

Dalyvaudamas visuomeniniame gyvenime – net simboliškai – susiduri su kitokiais patirtimis, požiūriais, pasaulėvokomis. Net tada, kai sutinki su kito žmogaus nuomone, jis gali pateikti naują niuansą, priverčiantį tave pažvelgti plačiau.

Kita perspektyva išplečia ne tik supratimą apie temą, bet ir apie patį save. Ji moko vertinti informaciją nevienpusiškai, leidžia atpažinti stereotipus, vengti emocinių spąstų ar manipuliacijų.

Toks žmogus tampa atsparesnis paviršutiniškumui, populizmui, yra empatiškesnis ir socialiai atsakingesnis, net jei visa tai vyksta tyliai, jo viduje.

Visuomeninis gyvenimas nebūtinai turi būti matomas ar intensyvus. Kartais pakanka būti ten, kur kalbama. Perskaitai straipsnį, išgirsti pokalbį, patikrini faktus, pasidaliji mintimi su draugu. Taip diena po dienos tavo balsas stiprėja, vidinis žemėlapis plečiasi.

Tampi ne tik aktyviu piliečiu, bet ir sąmoningu žmogumi, gebančiu suprasti pasaulį ir jame tvirtai stovėti. Tai viena vertingiausių investicijų tiek į save, tiek į bendrą žmonijos ateitį.

NUMERIO BENDRADARBAI:

JONAS BRAŠKYS
KLAUSO MUZIKĄ,
KAD JUMS NEREIKĖTŲ

TOMAS IVANAUSKAS
LAIŠKARAŠYS IŠ UKRAINOS

GIEDRĖ IVANOVA
ĮDOMIŲ PAŠNEKOVŲ
MEDŽIOTOJA

BANGA ELENA KNIUKŠTAITĖ
PRADEDANTI
MENOTYRININKĖ

SIMAS NARUŠIS
PRADEDANTIS SINEFILAS

KRISTINA STANKEVIČIŪTĖ
MOKSLŲ DAKTARĖ,
MADOS MITŲ ATSKLEIDĖJA

TOMA VIDUGIRYTĖ
PAŽENGUSI MELOMANĖ

KAMILĖ ZINKEVIČIŪTĖ
PRADEDANTI SINEFILĖ

MRF MEDIJŲ RĖMIMO FONDAS

Žurnale „370“ įgyvendinamas projektas „Kultūros ir meno gidas jaunimui leidinyje „370“ 2024“, kurį iš dalies finansuoja Medijų rėmimo fondas. Projektui skirta 39 200 Eur.

+

370

ISSN 2029-7408

370.diena.lt

Vyriausioji redaktorė
Jurgita Kviliūnaitė Dogan
370@kaunodiena.lt

Maketavimas
Vaida Dosinienė

Reklamos skyrius
Erika Nakutienė
+370 698 20578
e.nakutiene@kaunodiena.lt

Leidėjas
UAB „Sunra“

Spaudė
UAB „Polska Press Sp. zo.o“

Tiražas
13 500

370 už reklamų turinį neatsako
#152, liepa, 2025

Reklaminiai straipsniai žymimi **OZE**

+

+

KŪRĖJUI SVARBIAUSIA

Interviu su menininke *Simona Agota Martinkus*

Kalbino Banga Elena Kniukštaitė

Tik įžengusi į Simonos Agotos Martinkus (gim. 1995) namus Klaipėdos senamiestyje mane pasitiko du jos katinai. Menininkė aprodė man savo bohemiškas valdas, kuriose galima rasti net ir kūrybos studiją. Nenuostabu, kad gamtos grožiu ir laisve dvelkianti vieta puikiai atspindi Simonos meninę pasaulėžiūrą – medžiaga jai nėra tik galimybė perteikti elementarias žinutes, bet ir gilių prasmių šaltinis. Menininkė juvelyrką traktuoja kaip įrankį, padedantį kurti vizualinius pasakojimus apie paveldą, ekologiją, atmintį, ir ne tik. Pokalbis padės pažinti Simoną kaip tarpdisciplininę kūrėją, edukatorę ir artėjančio projekto-dirbtuvių TIE sumanytoją, tyrinėjant ir tai, kas ją subrandino kaip menininkę.

[Redacted text]

[Redacted text]

[Redacted text]

– Pradėsiu nuo pačių pradžių. Kurį laiką studijavai grafinį dizainą Vilniuje, paskui pasirinkai juvelyrikos ir metalo meno bakalauro, vėliau – magistro studijas Vilniaus dailės akademijoje (VDA). Esi menininkė, dirbanti ne tik pagal savo specialybę, bet ir užsiimanti tarpdisciplininė kūryba. Kaip atsirado polinkis jungti skirtingas, iš pažūros nesuderinamas, medijas? Žinoma, turbūt pritartum, kad juvelyrika, kaip kūrybos medija, savaime yra daugiasluoksnė.

– Tikrai taip, juvelyrika – plati meninė sritis. Ypač žvelgiant į dabartinius VDA studentų darbus, bakalauro ar magistro, galima pamatyti, kiek stipriai yra pažengusi būtent konceptualioji meno pusė. Kadangi aš priklausiau tai bendruomenei tiek magistro, tiek bakalauro studijų metu, man tai padarė didelę įtaką. Toks pat išlaisvėjimas ir skirtingų medžiagų simbiozė, susidūrimas ir persidengimas buvo skatinama studijų metu. Buvo duodama užduočių pamėginti tas medžiagas sujungti ir tai man labai patiko. Dabar mano darbuose medžiagų sintezė tęsiasi pasąmoningai – net nepastebiu, kad atsiranda kaulo, metalo, stiklo, akmens, popieriaus ar net pačių keisčiausių – skysčių užpildytų indų ar menamų minties kišenių – labai skirtingų juvelyrinių siejančių medžiagų, kur, atrodo, visos ribos išnyksta ir vyksta nenutrūkstamas eksperimentas. Derinu ir skirtingas menines sritis tarpusavyje: fotografiją su juvelyrika, keramiką su vitražu, vaizdo medijas laužau ir perkeliu į apčiuopiamus objektus, taip tarsi įvesdama ir įkvėpdama gyvasties tradicinėms formoms kurtis ir naujai jungtis.

Pati pradžia buvo prieš studijas, kai buvo 12 klasės egzaminai, – tuo metu keitėsi sistema ir mes buvome pirmi bandomieji triušiai. Pirmas darbas, kurį tuo metu sukūriau, buvo labai paprastas – akvarele ant drobės išlietas miestas. Ant viršaus buvo uždėtas sti-

Marius Lukošiaus nuotr.

BŪTI IŠGIRSTAM

klas ir sumontuotas apšvietimas. Jau atsiradusios keturios materijos šiame kūrinyje: stiklas, šviesa, vanduo, drobė – buvo pirmasis man patinkantis kabliukas. Pačioje pradžioje pabijojau stoti į VDA, nes, kaip ir kiekvienas stojantysis, susidūriau su gaudais, kad labai sunku ten įstoti. Iš tiesų įstoti lengva, tačiau akademijoje sunku išsilaikyti visus ketverius metus, nes praktika rodo, kad itin daug studentų iškrenta. Kai buvau įstojusi į grafinį dizainą, supratau, kad kompiuteris yra pernelyg didelė atskirtis tarp manęs ir kuriamo objekto. Man su medžiaga reikia „pamiegoti“, išbūti, pačiupinėti ją, pauostyti ir tada suprasti, ką iš tiesų noriu sukurti. Aišku, studijų metu buvo laikotarpis, kai gaminau ir atliekamąją juvelyrinę – užsakomuosius sužadėtuvių, vestuvių žiedus, bet supratau, kad man tai netinka, nes taip mane valdo užsakovo poreikiai. Labai džiaugiuosi po magistro studijų padaryta kūrybos pertrauka, nes taip atradau, kad reikėtų rasti kitą, mane tenkinančią kūrybinę pusę. Taip mano kūryba ir tapo nišinė – kurti darbus, kuriuose užduota tam tikra žinutė, istorija. Pavyzdžiui, susitikęs su kitu žmogumi, nuo juvelyrinės objekto gali pradėti pokalbį. Viena ar kita patikusi detalė visada veda prie vienos ar kitos rimtesnės temos ar diskusijos.

Tarpdiscipliniškumas ir atsirado būtent šioje tėkmėje, o dabar esu grynimosi etape – kiekvienam, kuris ateina pas mane, noriu rasti tinkamiausią medžiagą, kuri atspindėtų jo charakterio bruožus, gyvenimo būdą, patinkančius gyvenimo elementus. Gal aš nepažinsiu žmogaus vidaus per tokį trumpą laiką, tačiau tikslas – bent jau nenuvažiuoti į lankas. (Juokiasi.)

– Domina ir tavo aistra meniniam-kultūriniam palikimui, dar tiksliau – vitražų išsaugojimui. Apie tai buvo ir tavo magistro darbas. Drįsčiau teigti, kad šis aspektas kol kas ryškiausiai šviečia tavo meninio identiteto peizaže. Kas tave paskatino ištraukti į paveldosaugą plačiausia prasme?

– Iš tikrųjų stiklas mane visada žavėjo – vaikystėje dariau *sekretus* (paslaptis)...

Vaikystėje niekada nebuvau susipjausčiusi stiklu, niekada neteko nukristi, susižaloti ir aš maniau: na, nepažįstu tos medžiagos, bet man visai įdomu, kaip ją reikia apdirbti, kaip išpjauti apskritimą tame stiklo lakštelyje ar sujungti skirtingų spalvų šukių kompoziciją į vienį. Po metalo būtent stiklas ir buvo ta nepažinta atsaka, kuria nusukau ruošdama magistro darbą. Bakalauro darbo gynimo metu, kai pristaciau savo sukurta juvelyrinių objektų kolekciją „(Iš)likę fragmentai“, buvo naudotas organinis stiklas, nors jau atlikau ir eksperimentus su iš senos močiutės sekcijos ištraukto ir supjaustyto stiklo lakštu, ant jo atlikusi tam tikrą fotografinę spaudą.

Visa mano praktika apaugusi grįžimu į vaikystę, nes, manau, kiekvienam žmogui gražiausias laikas yra jaunystė. Žmogus nori grįžti į laiką, kai viskas buvo tyra, nepažinta ir visi buities rūpesčiai, slegiantys suaugus, tuomet visiskai nerūpėjo. Galėdavai daugiau laiko skirti savo pažinimo džiaugsmui. Mes vis dar išsivedame pasivaikščioti savo vidinį vaiką. Labiausiai įstrigo ir užaugino mane kaip dabartinę juvelyrę / vitražininkę spalvotas stiklas, matomas bažnyčiose. Vaikystėje kaime tradiciškai švėsdavome visus šventųjų atlaidus, suvažiuodavo giminės, o mes, vaikai, žinodavome, kad bus *pypkų* (cukrinių saldainių). Tie cukriniai gaideliai, lašeliai ir t. t. priminė peršviečiamą spalvotą stiklą – tai man kėlė žavesį ir paskatino domėtis, iš ko sudarytas stiklas. Iš esmės tai smėlis, kurio yra ir čia, kur gyvenu. – Klaipėdoje.

Vaikystėje taip pat gyvenau visiškai pramoniniame mieste – Mažeikiuose. Dabar, po studijų, man artimesni Telšiai. Iš Mažeikių esu atsinešusi pomėgį vaikščioti po apleistus pastatus ir ten atrasti įvairiausių vitražų, įvairių tekstūrų – betoninių, medinių. Ir, žinoma, tuose pastatuose liko laike sustingęs sovietmetis. Būtent per sovietmečio estetiką pradėjau pažinti ir bendrąjį meno lauką. Baigiau Gabijos gimnaziją, kurios vestibulį puošė vitražai, – jie visada buvo mano pakeleiviai. Visai netikėtai pradėjau veiklą ir Vine- tu kaime – Amerikos vietinių kultūros

Mariaus Lukošiaus nuotr.

INTERAKTYVIOJI EDUKACIJOS DALIS – ŠIUO ATVEJU SAULĖGRAŽŲ PIEŠIMAS IR KABINIMAS – GALI PAPILDYTI NETIK LANKYTOJO SAVIMONĖ, BET IR KOMUNIKUOTI MENININKUI, KURIS NORI BŪTI LAUKIAMAS KIEKVIENOJE GALERIOJE, MIESTE, ŠALYJE. MES, KŪRĖJAI, VISI NORIME BŪTI IŠGIRSTI.

įkvėptoje vietoje šalia Klaipėdos, kurioje vedamos įvairios edukacijos. Ten vyko vaikščiojimo ant stiklo praktika. Vine- tu kaime nuėjau savo pirmuosius žingsnius, kurie vėliau tapo kūrybiniu darbu, atliepiančiu magistro studijų galutinį rezultatą. Iš tikrųjų, bėgant laikui, reflektuoji ir supranti, kad viskas vyko ne veltui...

– Su kokiais pagrindiniais iššūkiais visuomenė susiduria vitražų paveldo srityje regiono kontekste? Ar tai susiję su institucijų aplaidumu?

– Tikrai taip, yra institucijų aplaidumo momentas, ir gana didelis. Lietuva neturi tam tikrų įstatymų, kurie apsaugotų būtent vieno ar kito laikotarpio darbus, nesulaukusius 50 metų senaties termino. Kadangi tai monumentalioji ir taikomoji dailė, jai reikalingos itin didelės lėšos, pajėgumai, specifinės erdvės. Reikėtų paminėti, kad lietuviai vitražininkai buvo luitinio stiklo technologijos išradėjai – ji sovietmečiu buvo pristatyta Ermitažo parodoje kaip Sovietų Sąjungos nuopelnas. Mūsų žmonių, kurie dirbo

čia, Lietuvos valstybėje, protai buvo nusavinti, pavogti. Sovietinėje Lietuvoje buvo vykdoma politika, kad 5 proc. lėšų privaloma skirti architektūrai, kuri turėjo būti apipavidalinta taikomojo meno formomis. Šio įstatymo po nepriklausomybės tiesiog nebeliko. Privatūs, naujai besikuriantys verslai tik dabar labiau atsigrėžia į kuriančius žmones ir rengia konkursus, kviečia prisijungti menininkus ir papuošti vieną ar kitą jų pastatų dalį.

– Teko skaityti, kad, be meninės veiklos, esi ir edukatorė. Kadaise minėjai, kad tave žavi edukacijos svarba jauno žmogaus gyvenime, mat ir pačiai impulsą iš dalies sukėlė „Gustavo enciklopedijos“ laida apie stiklą, kai buvai visiškai jauna. Edukaciniai projektai Lietuvos šiuolaikinio meno lauke vis populiariesni, todėl papasakok, ar tai Tau įrankis, ar priedas prie meninės praktikos, o gal kaip tik elementas, besąlygiškai įaugęs į Tavo kūrybos metodą?

– Pritarčiau teiginiui, kad edukacija yra įaugusi į mano kūrybos praktiką. ▶

Mariaus Lukošiaus nuotr.

Alekso Jukumo nuotr.

◀ Mes pridėdame ženklukų, kad negalima liesti, imti, fotografuoti meno ir pan. – surašytos tam tikros taisyklės. Žmonės jų nemato – pražiūri išpėjančias etiketes, vis vien čiupinėja kūrinius. Todėl man norėjosi padaryti tokią edukacinę erdvę, kur yra paroda, brangi ir neliečiama, ir kurioje galėtum tapti parodos dalimi ir pasijausti saugus. Taip sėjama mintis, kad esi laukiamas, kviečiamas pabūti su menu, nes gali pačiupinėti, pabūti, padiskutuoti, pasidalyti tuo, ką pajutai. Juk šiuolaikinis menas ir yra emocija. Visada reikia pakalbinti žiūrovą, paskatinti dalytis savo patirtimi.

Pavyzdžiui, buvo viena labai nuostabi jungtinė paroda „How Did I Get To The Bomb Shelter?“ Klaipėdos kultūros komunikacijų centre. Kuratorei Yuliai Sapihai pasiūliau įkurti edukacinę erdvę ir taip pratęsti parodą. 2014 m. vykęs Mайдanas suteikė stiprų suvokimą apie mūsų valstybės trapumą. Buvau pradėjusi vykdyti mažą projektą – karpiau popierinius kvadratėlius. Tuomet dirbau šokoladinėje senamiestyje ir atėjusių klientų paprašydavau nupiešti saulėgražą kaip pritarimą ir palaikymą Ukrainai. Pririnkus tikrai nemažai saulėgražų, kurių kiekviena buvo uni-

kali ir skirtinga, man kilo mintis atgavinti šį mažą projektėlį ir padėti jam suskambėti parodoje. Tuo metu rengiau edukacijas, vesdavau didžiausius būrius patirti ir tapti to dalimi. Parodos atsitiktiniai lankytojai taip pat galėjo nupiešti saulėgražą ir prisegti prie sienos. Po projekto buvo suskaičiuota apie 1,5 tūkst. saulėgražų popieriniuose kvadratėliuose.

Visa ši patirtis rodo, kad žmonės tiki, kalba, diskutuoja. Tai buvo atliepimas menininkams, kurie dalyvavo toje parodoje. Interaktyvioji edukacijos dalis – šiuo atveju saulėgražų piešimas ir kabinimas – gali papildyti ne tik lankytojo savimone, bet ir padėti komunikuoti menininkui, kuris nori būti laukiamas kiekvienoje galerijoje, mieste, šalyje. Mes, kūrėjai, visi norime būti išgirsti.

Na, o „Gustavo enciklopedija“ man parodė, kad edukacija – faktus, mokslą – galima pateikti labai įdomiai ir paprastai, patraukliai. Audrius Rakauskas man lig šiol yra didžiulis įkvėpėjas.

– Sausį Klaipėdoje vykusioje jungtinėje parodoje „[S]mėly“ pastebėjau, kad Tau aktualu ne tik paveldosauga, bet ir ekologijos temos. Turint omenyje, kad Baltijos jūros ekologinė situacija tikrai

nepavydėtina ir tiesiogiai besisiejanti su Klaipėdos kraštu, sąmoningumo neužtenka. Kaip Tavo kūryboje ekologija virsta ne tik tema, bet ir veiksmo forma?

– Pati tema gal labiau kalba kūrinių vizualumu ir taktiškumu. Ji gal net pažadina veiksmus, pavyzdžiui, rinkti šiukšles ir taip prisijungti prie ekologinės bangos. Iš edukacinės pusės labai smagu vesti ekskursijas per paplūdimius, pasakoti būtent apie Lietuvos turimą smėlio ruožą, iš surinktų šiukšlių kurti tiek gamtos, efemerinį meną, tiek tam tikras skulptūras. Su menu ir kūrybiniais žaidimais kviečiama į ekologines problemas atkreipti dėmesį. Neretai pati ■■■■ renku tam tikras šiukšles, iš kurių vėliau gimsta net ir kūriniai. Jei matai eidamas šiukšlę, na, vis tiek ją pakeli. Kaip edukatorė, galiu paminėti, kad su vaikais paprasčiau nei su suaugusiais žmonėmis – reikia pradėti nuo elementarių dalykų, auklėjimo, siekiant formuoti sveiką, tausojantį santykį su gamta.

– Parodose ne tik dalyvauji kaip menininkė, bet ir esi kuratorė, užsiimi koordinavimu. Teigėi, kad menas turėtų provokuoti diskursą, reakciją. Turbūt

DABAR SVARBU KURTI TAI, KAS YRA AKTUALU. GAUNAME LABAI DAUG TOKSIŠKOS INFORMACIJOS, JOS VISIŠKA PERKROVA – PRADĖDAME ABEJOTI, KUR ČIA TIESA, KUR MELAS.

šis požiūris pereina ir į Tavo, kaip kuratorės, veiklą. Apibūdink menininko virsmą kuratoriumi – kaip tas virsmas materializuojasi Tavyje?

– Turbūt man svarbu būti reikalingai ir rasti santykį su žmonėmis. Man tai teikia daugiausia džiaugsmo. Jeigu galima suvienyti menininkus ir sukurti parodą ta pačia tema arba jei žmogus dirba labai panašioje srityje, bet jo požiūris ar technika yra kitokie, galime surasti bendrą kalbą. Kaip kuratorei, surenkant menininkus į vieną erdvę, galima parodyti, kiek yra skirtingai galvojančių, kuriančių žmonių, bet iš tiesų visi esame vienis. Kaip ir Amerikos vietinių kultūroje, visi mes: žmonės, gamta, gyvūnai – esame vienis. Viskas yra bendra – tikime gal skirtingais dievais ir kalbame skirtingomis kalbomis, bet visada rasime mums svarbių bendrų dalykų, vertybių ar minčių. Tuo aš vadovaujosi ir parodose, daug paprasčiau komandoje vienas kitą taip suprasti. Dabar svarbu kurti tai, kas yra aktualu. Mes gauname labai daug toksiškos informacijos, jos visiškai perkrova – pradėdame abejoti, kur čia tiesa, kur melas.

– Greitai įkursi savo dirbtuves TIE. Jos bus unikaloje erdvėje – Jūrų muziejaus laivų angare. Kaip išsirinkai būtent šią vietą? Ar pastato jūrinė aura susijusi su dirbtuvių programa ir idėja?

– Mistikos nėra (*šypsosi*). Erdvė – didelė, leidžia kvėpuoti, o tai man labai svarbu.

– Dirbtuvėse planuoji pasitelkti ne vieną dailės techniką – juvelyrinką, keramiką, instaliaciją, metalą, netgi vitražą. Skamba kaip didelis uždavinys, todėl įdomu, kaip visa tai planuoji realizuoti praktiškai?

– Po truputėlį lankytojus pradėsiu pažindinti su šiomis technikomis pasitelkdama taktinę ir garsinę edukaciją, pažindindama su pačia medžiaga. Norėdusi rengti išplėstines edukacijas tam tikra seka – susipažinti su, pavyzdžiui, stiklu kaip medžiaga, jo gamybos procesu ir priminti, kad tai tas pats smėlis, kuriuo vaikštome pajūryje. Tuomet plačiau pasidalyti spalvoto stiklo – vitražo – technologijomis ir jo transformacija į juvelyrikos kūrinių. Patyrys medžiagos ir jos tekstūros gylį – leistis į kūrybinių jungčių kelią ir susikurti sau artimus mažus gyvenimo pakeitimus.

– Pabaigoje pakviesiu Tave pafantazuoti. Jei turėtum visišką kūrybos laisvę ir neribotą išteklių, ką sukurtum ar inicijuotum pirmiausia? Ar tai būtų meno kūrinys, edukacija, ar kitas projektas? Pasirink vieną.

– Labai sunku išsirinkti. Jeigu turėčiau neribotą sumą pinigų... (*Juokiasi*) investuočiau, aišku, į savo valstybės kultūros klotą. Kad būtų galima įkurti fondą, jei kūrėjas duoda valstybei pridėtinę kultūrinę vertę, nepaisant specialybės. Būtų smagu ■■■■ šitaip pinigus padalyti ir paskatinti, kad jaunam žmogui atsirastų polėkis kurti, nes, visgi, kas mus, kūrėjus, pakeis? Dabar mūsų užduotis yra diegti jaunesnei kartai deramas vertybes, tikėjimą savo valstybe, kad jie norėtų likti Lietuvoje ir puoselėtų mūsų tautos identitetą. Nebūtų taip, kad neribotus pinigus skirčiau išskirtinai savo projektui ar veiklai, juk kai dalijiesi – grįžta daug daugiau. Ir stipriau. Tuo labai tikiu. Tikėti man leidžia turbūt patirtis ir, žinoma, gyvenime sutikti žmonės.

Ausėjės Andriulaitytės nuotr.

SEPTINTASIS LAIŠKAS

APIE UKRAINOS
MOTERIS

Tekstas ir nuotraukos Tomo Ivanausko

Šiandien – liepos 9 d. Jau kokį mėnesį bandau rašyti šį laišką ir vis negaliu pradėti, nes nežinau, apie ką rašyti. Ukrainoje nieko naujo. Skraido tos pačios raketos, tie patys dronai. Žemiau už juos skraido gandrai. Dar žemiau – balandžiai. Nužydėjo kaštonai, alyvos, dabar žydi rožės. Beje, ukrainietiška rožė yra ne kokia roza, bet trojanda. Koks gražus žodis – trojanda! Dar gražiau, kai šis žodis skamba poezijoje. O skamba jis gana dažnai. Greitai žydės saulėgražos.

Kai manęs literatūrologė, profesorė Viktorija Daujotytė paklausė, ką galėčiau išskirtinio papasakoti apie Ukrainą, iš pradžių nežinojau. Tačiau greitai supratau, ką turėčiau išskirti. Tai Ukrainos moterys. Ne veltui aukščiausia skulptūra visoje Ukrainoje yra „Ukrainos Motina“. Moteris Ukrainoje karo metu yra viskas: duktė, mama, žmona, karė, poetė. Moterys rūpinasi tėvais, vaikais, sužalotais vyrais. Jos kariauja. Žūsta. Miega ant savo vyrų, sūnų, brolių, tėvų kapų.

Liepos 1 d. suėjo dveji metai, kai mirė nuostabi ukrainiečių rašytoja, karo nusikaltimų tyrėja Viktorija Amelina. Ji buvo smarkiai sužeista 2023 m. birželio 27 d. Kramatorske, ruskių raketos atakos metu. Jai buvo 37-eri. Jos knyga „Looking at Women, Looking at War: A War and Justice Diary“ prieš keletą savaičių buvo apdovanota prestižiniu Jungtinės Karalystės Orwelo apdovanojimu. Kaip būtų puiku ją išvesti į lietuvių kalbą! Birželio 22 d. su Laima Kreivyte aplankėme V. Amelinos kapą Lvivo kapinėse. Ji palaidota ne su visais kare žuvusiais kariais, bet kukliai, šalia kapinių tvoros.

Liepos 1 d. Kyjive įvyko šeštieji Ukrainos „Women in Arts“ apdovanojimai. Septyniuose kategorijose buvo apdovanotos septynios menininkės. Galvoju, o kodėl Lietuvoje nėra tokių apdovanojimų? Ar nenorime lyčių nelygybės? Ar įsižeis vyrai? Tegu įsižeidžia. Moterys nuo jų daug labiau nukentė. Štai „Women in Arts“ performatyvaus meno kate-

gorijoje apdovanojimą pelnusi Charkovo teatro „Nafta“ įkūrėja Nina Khižna savo kalboje pabrėžė Ukrainos teatre vis dar egzistuojančių vyrų prievartą prieš moteris. Dėl to kai kurios aktorės buvo priverstos atsisakyti savo profesijos. Visai neseniai ukrainiečių ir lietuvių aktorė, teatro prodiuserė Kristina Kiseliavaitė be jokios priežasties buvo atleista iš „Veteranų teatro“. Tu negali būti tuo pačiu metu ir graži, ir protinga – pasakė ją atleidęs asmuo.

Liepos 1 d. buvo paskelbta, kad kitais metais Ukrainai Venecijos bienalėje atstovaus menininkė Žana Kadyrova. Ji pristatys projektą „Saugumo garantijos“. Žana atvyks ir į šių metų meno mugę „Art Vilnius“, kur pristatys vieną sėkmingiausių savo projektų – „Palianytsia“. Apie tai ji pasakojo interviu praeitame numeryje. Jei smalsu, susiraskite.

Šlovė Ukrainos moterims, ant kurių pečių laikosi taip smarkiai sužalota šalis.

ATMINTIES FORMOS MADOS OBJEKTUOSE. IEVOS MULIUOLYTĖS DIZAINO PROJEKTAS

Rašė Stefaniia Dushkevich

Vilniaus dailės akademijos (VDA) mados dizaino magistrantų darbai visada kelia susidomėjimą – dažnai provokuoja ar verčia susimąstyti, kartais akivaizdžiai nubrėžia būsimą dizainerio kūrybos kelio trajektoriją, o kartais pristato itin konceptualius meno objektus, kuriuos norėtusi matyti ir muziejuje. Šiame magistro laipsnį gavusios dizainerės Ievos Muliulytės darbas pretenduoja būtent į šią kategoriją.

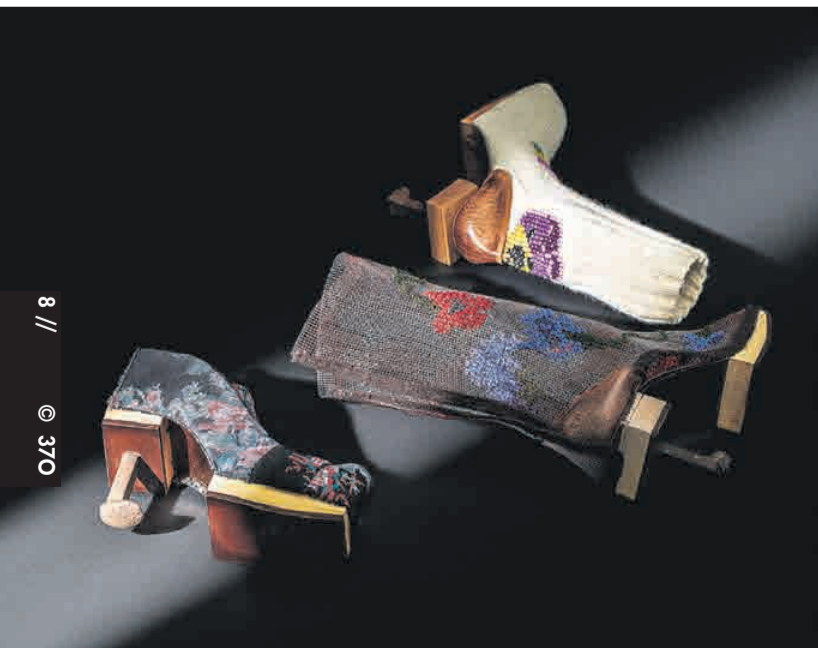
Kasmet birželio 14-ąją, Gedulo ir vilties dieną, visoje Lietuvoje vyksta akcija „Atminties neišstremsi“. Šiame tremtinių vardai, pavardės ir istorijos skambėjo daugiau nei 20-ye miesty. Šis veiksmas – pastanga išsaugoti visuomenės atmintyje gyvas žmonių istorijas, kurios ilgus dešimtmečius buvo nutylimos arba nugrimzdo archyvų dulksėse. Išlikę laiškai, nuotraukos, pasakojimai kuria trapų, bet atsparų atminties lauką, kuriam asmeninė patirtis tampa istorijos ir kultūros audinio dalimi. Daugelis šiuolaikinių menininkų, tokie kaip Marina Abramovič, Katriona Neiburga ar Do Ho Suh, savo kūrinuose tyrinėja atminties temą. Tačiau ar gali dizainas tapti priemone, padedanti išsaugoti ir perduoti atmintį? Mados dizainerė I. Muliulytė pateikia teigiamą atsakymą.

Jos meninis tyrimas „Nemunaitis–Tiumenė–Nemunaitis“ – kūrinys, gimęs iš šeimos atminties. Remdamasi asmenine šeimos istorija, I. Muliulytė permąsto tremties ir sugrįžimo patirtis, ieškodama būdų, kaip individuali ir kolektyvinė atmintis gali būti įkūnyta materialiomis ir vizualinėmis formomis. Autorės metodas jungia meninį mąstymą su tyrimo žvilgsniu į kultūrinę patirtį ir atminimo procesus, išsiplėsdamas už įprastinio dizaino ribų. Šis darbas konstruojamas kaip meninis tyrimas, kuriame menininkė nagrinėja skirtingas atminties formas – asmeninę, kolektyvinę ir kultūrinę – ir tiria, kaip jos įgauna pavidalą daiktuose, audiniuose, rankų darbo detalėse. Šie klausimai tampa tiek vizualinės projekto dalies, tiek teorinės jo plėtotės, kurioje aptariamos atminties reprezentavimo strategijos mene, ašimi.

IŠTAKOS – ŠEIMOS ISTORIJOJE

Projekto „Nemunaitis–Tiumenė–Nemunaitis“ ištakos slypi šeimos kronikoje. Ieva pasakoja savo šeimos istoriją. Šeima gyvena Nemunaičio miestelyje, Alytaus rajone. Tėvas Motiejus Ališauskas dirbo pasienio policijoje, mama augino tris vaikus. Pokaris viską pakeitė. 1947 m. šeima buvo ištremita į Tiumenės sritį – kaip ir tūkstančiai kitų lietuvių. Tremtis – tai šaltis, badas, sunkus fizinis darbas, gyvenimas be jokių patogumų. Sibire dukra Malvina susipažino su Broniumi Kisieliumi, kuris taip pat buvo ištremitas dėl šeimos ryšių su partizanais. Jie susituokė, susilaukė trijų vaikų ir tik 1958 m. grįžo į Lietuvą. Sugrįžimas nebuvo lengvas – namai jau buvo užimti, o visuomenės požiūris į tremtinius buvo šaltas ir priešiškas. Tačiau šeima sugebėjo prisitaikyti ir gyventi toliau, išlaikydama tremties patirties atminimą.

Skaudi istorija šeimoje niekada nebuvo nutylima. Ievos prosenelė atvirai dalijosi savo

Ervino Dikinio nuotr.

Ievos Muliulytės asmeninio archyvo nuotr.

atsiminimais, dar vaikystėje mokė anūkę tradicinio siuvinėjimo kryželiu. Šie rankdarbiai padėjo palaikyti ryšį su namais, gamta, kultūra – tai ypač svarbu tremtyje. Tekstilės darbai, sukurti Sibire, tapo ne tik šeimos relikvijomis, bet ir gyvu tvirtumo, ryšio su Tėvyne liudijimu. Būtent siuvinėjimas levi leidžia pajusti rankų darbo galią – kaip saviraiškos, kaip meno, kaip meilės šeimai, namams ir Lietuvai formą. Šios šaknys tapo jos kūrybos kelio pradžia ir pagrindu meniniam tyrimui. O atmintis – metodu, leidžiančiu kalbėti apie skausmą, traumas patirtis, kultūrinius ir politinius išgyvenimus, šeimos istorijas per meną.

TEKSTILĖS DARBAI, SUKURTI SIBIRE, TAPO NE TIK ŠEIMOS RELIKVIJOMIS, BET IR GYVU TVIRTUMO, RYŠIO SU TĖVYNE LIUDIJIMU.

Pirmasis kūrybos projekto etapas po koncepcijos sumanymo buvo siuvinėjimo metodų tyrimas. Be to, kad kiekvienas Lietuvos regionas turi savių siuvinėjimo būdų, atspindinčių vietos kultūros ypatumus, tremties sąlygomis siuvinėjimas tremtiniais buvo būdas išsaugoti ryšį su praeitimi ir gimtine. Paprastais ornamentais ir vaizdiniais žmogus galėjo išreikšti tai, ko negalėjo įvardyti žodžiais: netektį, ilgesį, viltį. Netgi senų drabužių ir audinių pavertimas siūlais tapdavo simboliu raudonu siūlu, jungiančiu su namais.

Vaizdinio pasakojimo įkvėpimu levi tapo jos prosenelės siuvinėti paveikslai, sukurti Sibire. Tai buvo ne tik dekoratyviniai objektai, bet ir savotiški vizualiniai dienoraščiai, kuriuose pynėsi įvairūs motyvai. Pavyzdžiui, gandrai – namų, šeimos ir ilgesio simbolis. Lietuviškoje kultūroje gandrai reiškia židinio šilumą, o tremtyje jis įgijo prarastos stabilumo būsenos ir vilties grįžti namo reikšmę. Gėlių vainikai – gamtos, gyvybės, taip pat prisiminimų apie lietuvišką sodą metafora. Rožės simbolizuoja meilę ir švelnumą, o vainikas – gyvenimo ciklą ir vidinės dermės siekį. Papūga tremties kontekste tapo dvasinės stiprybės, ištvėmės ir vidinės šviesos simboliu. Ryškios jos spalvos perteikė viltį ir gyvybinę energiją. Kontrastingos spalvos – raudona, mėlyna, žalia, geltona – buvo tarsi laisvės, pasipriešinimo ir gyvenimo troškimo ženklai. Visi darbai buvo siuvinėti vilnoniais siūlais, kryželiu – tvirtu, ekonomišku, universaliu būdu, leidžiančiu kurti tiek paprastus ornamentus, tiek sudėtingas gamtines scenas net labai sunkiomis buitinėmis sąlygomis.

KULTŪRINĖS TAPATYBĖS SAUGOJIMO PRIEMONĖ
Rengdama projektą, levi taip pat tyrinėjo skirtingų Lietuvos regionų tautinius siuvinėjimus ir dirbo prie Lietuvos nacionalinio muziejaus etnografinių kolekcijų. Ypač ją įkvėpė į Igarą ištremtos Vincentos Budraitės-Mortinienės siuvinėta tekstilės kompozicija „Kregždutės“. Šis dekoratyvus audinys būdavo naudojamas tik per šventes – tai buvo gražiausias ir brangiausias daiktas barake, kuriame gyveno šeima.

Kregždžių motyvas perteikė viltį, šviesą ir dvasinį ryšį su Tėvyne. Taip siuvinėjimas virsta ne tik amatu, bet ir kultūrinės tapatybės saugojimo priemone, galimybė išreikšti emocijas, patirtis ir kurti tiltą tarp praeities ir dabarties per meninį įprasminimą.

Šią idėją autorė plėtoja ir savo kurtuose dizaino objektuose, atliekančiuose naratyvinę funkciją. Naudodama mišrią techniką – medžiagiškumą, formą ir siuvinėjimo būdus, autorė tyrinėja atminties, netekties ir šeimos palikimo temas. Kūrybos pagrindu tapo archyvinė medžiaga, susijusi su jos prosenelės – siuvinėtojos ir buvusios tremtinės – gyvenimu. Darbai neapsiriboja tekstile: menininkė sąmoningai atsisako minkšto audinio tekstūros ir renkasi grubesnes, tvirtesnes ir skulptūrines medžiagas: gipsą, statybinį tinklą, varį, natūralią odą, rankų darbo siuvinius ir megzta kojines. Kiekviena medžiaga pasirinkta apgalvotai – jos perduoda simbolinį krūvį, primena apie tremties buitį, kūniškumą, kančią ir intuityvą išsaugant tai, kas artima ir savita. Įgyvendinant projektą buvo sukurti devyni objektai – kiekvienas atskiras batas. Kiekvienas jų – atskira istorija su savitu pavadinimu, susijusiu su tremtinių kalbos posakiais, prisiminimais ar gyvenimo būdu – istorija, apie kurią svarbu kalbėti plačiau.

„PRADINĖ FORMA“ – visos kolekcijos struktūrinis pamatas. Medinių tašų karkasas sujungtas su vario elementais, atliekančiais ir konstrukcinę, ir estetinę funkciją. Kulnai pagaminti iš geležinkelio vinių – vieno esminių šio meno projekto simbolių. Jie primena tremties kelią, traukinius, vežusius tūkstančius žmonių į Sibirį. Padas – iš natūralios odos. Objektas pasižymi sąmoningu asketizmu, primenančiu improvizuotą avalynę, kokią tremtiniai galėjo susikonstruoti iškart po atvykimo.

„DIEDULIS“ – pavadinimas kilęs iš senelio pravardės, kurią vaikystėje jam suteikė pati levi. Objektas sukurtas iš sendinto statybinio metalo tinklo – izoliacijos, tremties ir atšiaurios aplinkos simbolio. Jo paviršius dengtas siuvinėtais gėlių motyvais, perkeltais iš prosenelės siuvinėtojos ant šaltos, pramoninės medžiagos. Medžiagų kontrastas pabrėžia pastangas išsaugoti atminties šilumą net priešiškoje aplinkoje.

„PANČIAKOS“ – senelių vartotas žodis, reiškiantis kojines. Pagrindu tapo masyvios vilnonės kojinės, pritvirtintos

prie metalinio karkaso. Viena – tamsi, atviru priekiu; kita – šviesi, uždara. Abi siuvinėtos kryželiu, floristiniais motyvais: našlaitės, pievų gėlės – jie perimti iš prosenelės siuvinėtojų. Šis objektas kalba apie šilumą ir trapumą: vilna saugo nuo fizinio šalčio, siuvinėjimas – nuo vidinio.

„LEDAUNYČIA“ – žodis iš šeimos tarminės kalbos, reiškiantis stiprų šalį. Objektas pagamintas iš metalinio tinklo, padengto tinku ir nudažyto baltais, – sukuriama sušalusio, sunkaus kūno įspūdis. Masė, forma ir konstrukcijos nepatogumas simbolizuoja tremties našumą – tiek fizinę, tiek emocinę. Kompozicija kalba ne tik apie klimatinį, bet ir vidinį, psichologinį šalį.

„SLŪGELA“ – švelnus pravardžiavimas, kurį levi vaikystėje girdėjo iš prosenelės lūpy. Darbas sukurtas iš seno ryškiai oranžinio vilnonio megztinio, papildyto mediniu karkasu. Medžiaga dirbtinai sendinta, perdažyta, dekonstruota. Paviršius papuoštas siuvinėtais motyvais pagal senelės darbus. Forma primena šiuolaikinę klumpės interpretaciją – lengvą, bet stabilią, kalbančią apie pusiausvyrą tarp trapaus atminimo ir konstruktyvaus tvirtumo.

„TROBA“ reiškia namus, buveinę. Forma asocijuojasi su saugumu ir šaknimis. Darbe panaudota senovinė siuvinėta servetėlė, pavaldėta iš giminaitės, integruota į grubią, konstruktyvią struktūrą su mazgais ir deformacijomis, simbolizuojančiomis tremties iššūkius ir emocinio ryšio su gimtine nutrūkimo. Šis kontrastas pabrėžia atminties trapumą atšiauriomis sąlygomis.

„KŪ KŪ?“ – frazė, kuria levi seneliai išreiškėdavo nuostabą ar nesupratimą, čia tampa metafora praeičiai perinterpretuoti. Objektas padengtas specialiai autorės kurtu audiniu su spaudais, pagrįstais prosenelės siuvinėjimų motyvais. Sena tampa nauja – atsiranda nauja vizualinė kalba, išlaikanti nostalgijos tonaciją.

PRIEMONĖ ATMINČIAI IŠSAUGOTI

Projektas viešai pristatytas VDA parodoje „Graduation Show“, vykusiame Signatarų namuose, kur buvo eksponuojamas dvi savaites. Be avalynės objektų, parodoje lankytojai galėjo išvysti prosenelių tremties nuotraukų, autentiškų dokumentų, tarp jų – ir levi senelio gimimo liudijimą, patvirtinantį,

kad jis gimė tremtyje, Tiumenėje. Kolekcija sulaukė gyvos ir jautrios reakcijos. Kai kurie lankytojai, apžiūrėję ekspoziciją, dalijosi savo šeimų tremties istorijomis. Užsieniečiams ši tema taip pat pasirodė artima – daug tautų yra patyrusios prispaudą ir praradimą. Pasak levi, vertinimo komisija teigiamai įvertino darbo conceptualumą, autentiškumą ir tai, kaip kūryba tampa priemone kalbėti apie traumuojančius istorinius įvykius. Dizainerės artimieji irgi jautėsi įtraukti – jų atsiminimai tapo neatskiriama projekto dalimi. Net senelis, kuris gimė tremtyje, prisidėjo prie kūrybos proceso – jis padėjo gaminti batų padus. Šiuo metu autorė svarsto galimybę kolekciją pristatyti kitose lokacijose – muziejuose, galerijose ar net virtualiojoje erdvėje. Išsėkoma tinkama platforma, kuri leistų pasiekti platesnę auditoriją ir tęsti dialogą apie atmintį, tremtį ir tekstilės kalbą šiuolaikinėje kultūroje. Be to, levi ketina tęsti kūrybinius ieškojimus ir gilinti tyrimus apie atminties, tekstilės ir dizaino sąveiką. Ypač ją domina istorija – tiek asmeninė, tiek kolektyvinė. Tai tampa vis svarbesniu jos įkvėpimo šaltiniu. Planuojama nauja kolekcija, kuri būtų tarsi šio projekto tęsimas, tačiau kartu leistų ieškoti naujų formų, pasakojimo strategijų ir medžiagų. I. Muliolytė šiuo metu svarsto galimybę dalyvauti tarptautinėse meninėse rezidencijose, o ateityje – siekti doktorantūros.

Pabaigoje verta pasakyti, kad projektas „Nemunaitis–Tiumenė–Nemunaitis“ įtikinamai parodo: dizainas gali būti ne tik vizualinė forma, bet ir priemonė išsaugoti, permąstyti ir perduoti atmintį. Pasitelkusi siuvinėjimą, formą, medžiagiškumą ir asmeninį archyvą levi kuria objektus, tampa šeimų istorijos ir kultūrinės istorijos skleidėjais. Juose atgyja pamiršti balsai, rūpestingumo gestai, tremties buities detalės – visa tai, kas dažnai lieka už oficialaus naratyvo ribų. Kolekcija paverčia asmeninę istoriją meniniu tyrimu, o dizaino objektą – liudijimo forma. Taip dizainas tampa kalba, kuria galima kalbėti apie skausmą, meilę, netektį ir sugrįžimą. Jis ne tik įkūnija atmintį, bet ir padeda ją išgyventi ir perduoti. Atminties tema – neišsėmiama ir būtent šis neišbaigtumas atveria menininkui erdvę unikaliam sprendimams ir vizualiniams gestams, kuriuose praeitis įsikomponuoja į dabartį. Laukiame tolesnės I. Muliolytės kūrybos ir naujų darbų – tokių pat tikslų, stiprių ir žmogiškų.

Rašė dr. Kristina Stankevičiūtė (VILNIUS TECH)
Nuotraukos Rasos Baltrimaitės

Inga Skripka mados lauke atsirado gan netikėtai, nors negalima sakyti, kad visai neplanuotai, greičiau priešingai – išmintingų žmonių atkalbėta nuo mados dizaino studijų, Vilniaus dailės akademijoje (VDA) įgijo tapybos, o paskui – skulptūros specialybes, tačiau visada svajojo kurti kostiumus teatrui. Debiutinė kolekcija, pristatyta „Mados infekcijoje“ 2019 m., vadinosi „Klupinėjantiems ir griuvinėjantiems“ – pasak pačios autorės, ji atspindėjo kūrybos paieškas ir pastangas išeiti iš vidinio sąstingio. Didžiausią dėmesį pelnusi jos kolekcija „My Historical Grandma’s Mode of Life“ (liet. „Istorinis mano močiutės gyvenimo būdas“), pristatyta 2022 m. „Mados infekcijoje“, įtvirtino unikalų, specifinio audinio nulemtą braižą. Dėl jo Inga buvo priskirta prie įdomiausių šiuolaikinių Lietuvos dizainerių, tapo viena iš LRT dokumentinių laidų ciklo „Mados vizionieriai“ herojų. Ir dar tapo savotiška austinių globėja, kuriai žmonės atiduoda rastus senovinius austinius užtiesalus tarsi į kokią saugyklą. Austinio idėja dizainerės nepaleidžia iki šiol, ir, nors pokalbį bandėme sukti įvairiomis kryptimis, vis tiek teko grįžti prie austinių projekto.

DIZAINERĖ INGA SKRIPKA TARP MOČIUČIŲ IR TŪKSTANTMEČIO

– Šiame rašinių cikle daugelį kartų sakau, kad mada yra problemiškas reiškinys. Ar sutinki su tokiu teiginiu?

– Taip, sutinku. Tačiau manau, kad problemų yra visur, ne tik mados pasaulyje. Net studijoje kuriantis žmogus yra teršėjas. Madoje tai galbūt labiau akivaizdu, nes didžiąją jos dalį sudaro tekstilė, kurios gaminiai kelia didelę taršą. Tačiau lygiai taip pat ir kitas kūrėjas, tapantis paveikslus, kuriantis skulptūras, teršia aplinką. Šia prasme [redacted] tiek mada, tiek bet kokia kita kūryba nėra ekologiškas veiksmas. Net jei turime omenyje ne tiek masinę madą, o labiau individualią kūrybą, kurią iš esmės vertinu kaip prabangą, ji taip pat yra taršos šaltinis. Kita vertus, man mados problemiškas susijęs ne tik su jos produktais, bet ir su mados žmonėmis, – nežinau, kaip apibūdinti, bet jaučiu, kad nelabai rezonuoju su mados aplinka. Galbūt tai visuomenės primesta nuomonė, kad mados pasaulis yra arogantiškas, tačiau intuityviai jaučiu, kad tai ne mano bendruomenė.

– Nelaikai savęs mados dizainerė?

– Ne, nesijaučiu tokia. Drabužių suvokiū kaip kūrybinę savo išraiškos formą, surinktos informacijos rezultatą, tačiau kurdamas niekada negalvoju, kaip ir koks žmogus jį dėvės. Drabužis – mano kūrybos idėjos vizualizacija, man svarbiausia ir įdomiausia – kaip jis atrodys nuotraukoje. Mada man patinka, bet pati madinga nesijaučiu. Dabar gyvenu tokį laikotarpį, kai labai skubu. Anksčiau labai patikdavo eksperimentuoti su drabužiais, bet dabar tam net nerandu laiko, tikriausiai galėčiau apibūdinti save kaip batsiuvį be batų. Kūryba šiuo metu man yra prabanga – kuriu turbūt dėl to, kad esu labai nelogiškas ir neracionalus žmogus gyvenimo prasme... Dažniausiai stengiuosi būti nuoširdi pati sau ir daryti tai, kas man patinka. Esu bandžiusi išvis mesti kūrybą, nes gyvenimas tarsi bėga, norisi stabilumo, bet kai jį pajunti, pranyksta prasmė. Ir kyla klausimas, o tai dėl ko verta gyventi patogų socialinį gyvenimą, jei nekuri nei kokios nors pridėtinės vertės, nei pats gerai jautiesi. Todėl keliauju klausydama savo širdies ir niekada per daug negalvoju, kaip uždirbti iš savo veiklos, – tai šiaip jau yra labai didelis trūkumas ir nelabai protinga. Tačiau gal man tiesiog sekasi – pats likimas dažniausiai atsiunčia reikalingų pinigų.

– Ar faktas, kad buvai priskirta prie mados vizionierių, nepriimtina? Ar rimčiau žiūrėti į drabužių kūrimą? Gal priešingai – kaip tik privertė pagalvoti, kad šito nenori?

– Čia toks keistas dalykas. Viena vertus, Lietuvos burbulė tikrai smagu žinoti, kad kas nors į tavo kūrybą atkreipė dėmesį. Kita vertus, nors ir kuriu drabužius, negaliu vadintis mados dizainerė, nes nežinau, kas yra mada: nei per daug ja domiuosi, nei ką nors mokiausi, kas su mada susiję. Tas pavadinimas man tarsi užkrauna kažkokią atsakomybę, tam tikrą įpareigojimą. Man artimesnė ne mados, o dizaino sritis, esu labiau menininkė nei mados kūrėja. Tačiau neatsisakau dalyvauti nei „Mados infekcijoje“, nei kituose projektuose, nes man reikia patirčių, – kai jas permaštai, pradedi geriau save suprasti. Kartu man patinka ir kitų žmonių požiūris, kaip jie mane supranta. Aš priimu tai,

kaip jie mane mato, nors pati nesijaučiu esanti madistė. Tačiau dizainas – taip, mano, net į Lietuvos dizaino asociaciją įstojau. VDA baigiau tapybos specialybę, mokėmės įvairių menų: ir videomeno, ir skulptūros, ir grafikos, ir fotografijos. Taip jau nutiko, kad galine kūrybos stotele tapo drabužis ir taip tarsi priskyrė mane prie mados dizainerių, tačiau mano atveju tai labiau forma, išraiškos priemonė, o ne mados pasaulio veikla.

– Ar tapyba vis dar užsiimi?

– Tapyba niekada nebuvo disciplina, kurią norėjau studijuoti. Visada norėjau mokytis kostiumo dizaino, bet geras mano močiutės draugas, dirbęs VDA, atkalbėjo, sakė, kad turėčiau rinktis solidesnę specialybę, o jei norėsiu kurti kostiumus, visada galėsiu grįžti prie jų. Niekas netikėjo, kad įstosiu į akademiją, nes buvo tokia legenda, kad ten labai sunku įstoti. Mes mokėmės aštuoniese ir buvo tokia problema, kad jau po pirmo kurso nusprendžiau mesti – labai nepriimtina man pasirodė ta specialybė. Tačiau antrame kurse pas mus atėjo nuostabi dėstytoja ir leido mums [redacted] patyrinti visai kitus meno laukus: išvežė mus į užsienį, parodė, kas iš viso yra menas, nes iki tol mes labiau pieštukais ir teptukais drobes brūžinome. Manau, kad jos dėka aš apskritai nemečiau akademijos.

Šiandien į tapybą žiūriu kaip į prabangą – jai pirmiausia reikia turėti erdvę. Čia negali tiesiog pasiimti pieštuką ir kurti, turi pasiruošti: visokie terptentinai, dažai, drobės aptraukimas su grūntavimais ir visa kita – toks ilgas kelias iki to meno. Ir man atrodo, tai labai gera apsauga, toks patikrinimas, ar tikrai nori tapyti. Kol pasiruoši,

IPKA — KARTOS

gal jau nebe norėsi. Jeigu tikrai norėsi, nueisi visus šituos pasirošimo kelius. Aš kol kas susitelkiu į tai, ką veikiu dabar, į kitus savo projektus, tapybą palieku vyresniam amžiui. ☺

– Esi pasakojusi, kad kelionė į mados pasaulį prasidėjo nuo svajonės kurti teatro kostiumus. Ar pavyko ją įgyvendinti? – Mokykloje, dar pradinėse klasėse, pati kažkiek vaidinau, bet absoliučiai nesisekė. Paauglystėje iš naujo atradau teatro žavesį, tik jau kaip žiūrovė. Į visus spektaklius kažkodėl eidavau viena. Ne visi jie būdavo įdomūs ir tada man likdavo laiko pamąstyti, o ką galėčiau pakeisti toje scenoje arba kokia graži suknelė, bet tamsoje ji kitaip atrodo; kai apšviesta, kaip įdomu, ji vėl kitokia atrodo, kaip sauniai čia! Kai mokykloje prasidėjo klausinėjimai, kur stosi, sugalvojau, kad labiausiai man patinka teatre, ten galėčiau kurti kostiumus. Tačiau nuo kostiumų dizaino studijų mane atkalbėjo ir teatrą vėl atradau Berlyne, kur buvau išvažiavusi studijuoti. Vasarą turėjau laisvo laiko ir sugalvojau atlikti teatre praktiką, tačiau *kambariokė* rekomendavo mane mados žurnalui „Aseen“, kuriame dirbau dizainerio Charme'o Chazalo asistente. Vėliau dirbau filmo „DumDum“, kuris buvo kuriamas Paryžiuje ir Zagrebe, kostiumų dailininke. Tada – bendras projektas su dizaineriu Andrew Litow iš Los Andželo – kūrėme drabužių liniją prekės ženklui „Wondergang“. Visą tą laiką norėjau dirbti teatre. Pačiai pasiūlyti niekada neužteko drąsos, bet taip nutiko, kad galiausiai teatras pats kreipėsi į mane. Daugiausia dirbau su dviem režisieriais: Aleksu Gilda ir Jonu Terteliu – nuo 2016 m. iki atrodo, 2019 m. Visų spektaklių pavadinimų neprisimenu, bet mėgstamiausi buvo du: su A. Gilda pastatytas „Zigfridas“ pagal Igno Šeiniaus romaną, ir su J. Terteliu pastatytas R.E.M. Klaipėdos jauno teatro. Tai du spektakliai, kur man pačiai patiko ir kūrybos procesas, ir rezultatas.

Tačiau darbas teatre neapsieina be iššūkių, dramos ir spektaklių ten kartais daugiau nei scenoje. Esu pagalvojusi, kad vis dėlto dirbti teatre gal netinka mano charakteris. Čia ne tiek apie kūrybos procesus, bet labiau apie vidinį teatro gyvenimą ir diplomatiją, būtinybę išlaviruoti tarp įvairių pageidavimų. Kūrybos procesas irgi dažnai reikalauja prisitaikyti, bet tai labiau susiję su biudžeto rėmais. Nors tai manęs nevargina. Kaip tik, atrodo, bus *faina* sugalvoti išeitį turint ribas. Net esu buvusi situacijoje, kai turėjau visišką laisvę ir, atrodo, tarsi užsiblokavau, nes nežinojau, net kaip čia rinktis, nei už ko griebtis, nei už ko užsikabinti.

ESU PAGALVOJUSI, KAD VIS DĖLTO DIRBTI TEATRE GAL NETINKA MANO CHARAKTERIS. ČIA NE TIEK APIE KŪRYBOS PROCESUS, BET LABIAU APIE VIDINĮ TEATRO GYVENIMĄ IR DIPLOMATIJĄ, BŪTINYBĘ IŠLAVIRUOTI TARP ĮVAIRIŲ PAGEIDAVIMŲ.

Ryškiausias Ingos kūrybinio gyvenimo projektas prasidėjo nuo nespaltotų tarpukario Lietuvos fotografijų, kurias tyrinėdama sugalvojo, kad norėtų sukurti naujovišką tautinį kostiumą. Tačiau rezultatas nepaprastai nuvylė, todėl nusprendė patyrinėti kaimuose vykstančias šventes, pasigaudyti idėjų. Taip Inga atsidūrė Dzūkijoje, Marcinkonyse, susipažino su močiutėmis, kaip jas švelniai vadina, prisiklausė visokių istorijų apie jų jaunystę ir liko sužavėta jų nuoširdumu. Pakalbino dar ir savo močiutę, prisiminė jos dovanotus austinius, kuriuos mama buvo paslėpusi nuo jaunatviškų šviežiai iškeptos dizainerės kūrybos eksperimentų, ir nusprendė, kad gal jau jiems atėjo laikas. Vis dėlto, atvėrus šią Pandoros skrynią, kaip sako pati Inga, tapo akivaizdu, kad siūti tautinį kostiumą iš tokių audinių nėra gera mintis, – taip gimė kolekcija „My Historical Grandma's Mode of Life“, kuri vėliau išsirutuliojo į audimo amato išsaugojimo projektą.

Viena iš svarbių projekto dalių – katalogas, kuriame būtų suregistruotos iki šiol tebedirbančios audėjos ir jų darbai. Šis planas vis dar vykdomas, Inga toliau renka informaciją, įtraukė ir keletą atrastų audėjų vyrų. ▶

◀ Tačiau svarbiausia jos darbo misija – užtiesalų (*divonų*) ir audimo raštų išsaugojimas ir lietuviškų tradicijų populiarinimas, pateikiant juos šiuolaikiškai. Tam buvo sukurtas ir audimo raštais dekoruotas megztinis, kurio paskirtis – perduoti informaciją apie projektą. Megztinis taip pat veikia kaip Ingos kūrybos filosofijos dalis – jis pagamintas visų pirma ne kaip drabužis, bet kaip informacinis vienetas, jame integruotu QR kodu sklaidžiantis žinių apie dizaineriui svarbius dalykus, kaip dar vienas dėvimas meno kūrinys. Savotiška projekto duomenų bazė, sujungianti skaitmeninę ir fizinę aplinkas, kurios paskirtis – reprezentuoti tradicinę lietuvišką kultūrą. Mėlyna megztinio spalva gali pasirodyti kiek netikėtas sprendimas – esame linkę tradicines lietuviškas spalvas įsivaizduoti kitokias, tačiau Ingai tai visiškai natūralus pasirinkimas – spalva atėjo iš aukštaitiško austinio rašto. Mėlyna, jos nuomone, labiausiai patraukia dėmesį – tokia ir yra šio megztinio paskirtis. Šiuo metu kūrėja ieško vyriškam megztiui tinkamiausios spalvos ir rudenį ketina pristatyti jo debiutinę versiją.

– Laidoje „Tendencingai“ sakei, kad labai svarbu išsaugoti paveldą – austinių meną. Tačiau ar iš tikrųjų mums būtinais reikia saugoti būtent tą technologiją ir jos atlikimo sudėtingumą? Gal tiesiog pasaulis nuėjo į priekį ir kai kurių dalykų nebereikia? Gal užtenka tik ką nors nupiešti, nufotografuoti tą raštą, ir viskas?

– Taip, iš dalies sutinku, nes pasaulis keičiasi, keičiasi mūsų kasdienybė, įrankiai ir visa kita, bet man atrodo, kad kai kurie dalykai yra mūsų kultūrinio identiteto dalis, kurią reikėtų išsaugoti, kad ji absoliučiai neprapultų. Nekalbū apie kokią nors maniją ar masinį dėmesį audimui, nesiruošiu visiems liepti austi ar pan., tik noriu, kad visi voktų šio amato vertę ir grožį. Juk dabar toks laikas, kad tikrai visi gręžiamės į savo praeitį. Čia ir globali tokia tendencija, taip pat ir mene. Galbūt ir karas prisidėjo prie šio dalyko.

Man svarbiausia – kad tie audimo raštai neprapultų. Aš noriu pati daugiau apie juos žinoti ir noriu, kad kitam žmogui būtų paprasta sužinoti, rasti informaciją ir apie patį audimą, ir apie raštus. Kad audimas tiesiog turėtų galimybę gyvuoti. Tiesiog noriu parodyti ir šiek tiek populiarinti tai. Kad žmonės negalvotų, jog tai nuobodu, – man pačiai buvo įdomus tas folkloras ir aš noriu parodyti, kaip jį galima pritaikyti šiandienai.

Man atrodo, kad projektas sujungia skirtingas kartas. Aš gal net jaučiuosi kaip kokia jungiamoji grandis tarp močiucių ir Z kartos ar *milenialų*. Žaviuosi tomis šalimis, kurios vertina savo folklorą, tradicijas, nes Lietuvoje nelabai to yra, gal sovietmetis kiša koją. Kita vertus, sakoma, kad mes, lietuviai, esame labai dideli konservatoriai, siekiame išlaikyti tradiciją tiksliai tokia, kokia ji turi būti, – neduok Dieve, šiek tiek paimterpretuosi. Tačiau, man atrodo, visa esmė yra duoti laisvę, kartu išlaikant tradicijas, kokios jos yra. Kad ateities kartos žinotų, kas ir kaip buvo. Net ir tuos audimo raštus labai greitai galime prarasti, nes perimančių juos nėra labai daug, nors tikrai yra tokių, kurie gali išausti. Tačiau per mažai, galėčiau pasakyti. Tuos raštus mūsų močiucių mamos perėmė iš savo mamų ir močiucių. Reta kuri kurdavo iš naujo, gal labiau interpretuodavo. Dabar jie nyksta, nes žmonės nesaugo austinių, išmeta, sudegina, naudoja garaže tepalui valyti ar pan. Aš noriu parodyti, kad būtina juos išsaugoti. Norėjau parodyti tą mūsų turą, kokį turime, nes sovietmetis buvo toks pilkas ir nelabai ką žinome apie jį. Kai pamaciau tuos austinius, galvoju, o Jėzau, iš kur tiek daug spalvų ir kaip čia gražu – tas spalvotumas.

– Kituose interviu esi sakiusi, kad svarbu jaunimui perteikti austinio kaip kultūrinės tapatybės elemento ypatingumą. Kaip tą daryti? Gaminiai – brangūs, o tokie veiklai reikia daug laiko ir dėmesio.

– Aš ir nesiekiu, kad kas nors būtinais pirktų. Pirmiausia stengiuosi paskatinti kitus žmones pasidomėti, paskui nebijoti interpretuoti ir patiems šituos dalykus – paimti mūsų praeities kokį nors gabalėlį ir jį pritaikyti šiandienai. Tiesiog, kad visa tai kaip nors gyventų. Pavyzdžiui, Skandinavijos šalyse tas kultūros paveldas yra kasdienybės dalis. Tarkim, švedai turi tokias medines klumpes: viršus – odinis, padas – medinis. Tai jie ir šiandien jas nešioja – mačiau kempinge berniuką bėgįojant su jomis ir pagalvojau, o, kaip *cool!* Mano svajonė – kad ir mes turėtume tokių lietuviškų klumpių, kurias šiandien galėtume dėvėti, variantų. Nebūtinais klumpių – kokių nors atitiktumų, kuriais didžiuotumės kaip savo praeities dalimi, kuri ir šiandien mums tinka ir aktuali.

Tik, žinoma, reikia tai daryti atsargiai, pasidomėti, kaip ir ką galima ir ko negalima. Kai pati pradėjau dirbti su austiniais, absoliučiai nieko nežinojau. Pradėjusi kurti galvojau, va, imsiu ir sudominsiu visus, kad ir kiti užsiimtų tokia kūryba. Atrodė, kad sėkmingai paviešinau tą žinutę, sulaukiau daug susidomėjimo. Paskui, kai surinkau informaciją, išsigandau: ojoj, nedarykime to, čia negalima taip elgtis. Ir dabar ateina pas mane jaunų žmonių, norinčių daryti iš austinių savo baigiamuosius mados studijų darbus. Aš visada paraginu iš pradžių labai pasidomėti, surinkti informaciją, o jau tada kirpti ir siūti tuos austinius.

Originalūs austiniai, vadinamieji *divonai*, dažniausiai buvo audžiami kaip lovos užklotai. Įprastinių audimo staklių plotis būdavo 80 cm – nuausdavo du gabalus ir susiūdavo, kad būtų galima užkloti lovą. Taip pat dažnai būdavo naudojami laidotuvių metu – patiesti po karstu, apdengti karstui. Dauguma mano sutiktų audėjų ausdavo tik dėl to, kad sukrautų kraitį sau, sesei ir dėl laidotuvių. Apie namų puošybą retai kas užsimena, paprastai austiniai būdavo reikalingi būtent kraičiui ir laidotuvėms.

Kai šiuo metu kuriu drabužius iš austinių, jie dažniausiai būna išausti specialiai man. Tačiau autentiškų, senovinių užtiesalų stengiuosi nebenaudoti. Gaila man juos karpyti. Dabar bandau ieškoti kitų populiarinimo būdų, neliečiant paties austinio, kad kuo mažiau autentiškų kūrinių būtų sunaikinama.

TAI NĖRA PELNINGAS UŽSIĖMIMAS – VIENĄ DRABUŽĮ KURIU TRIS SAVAITES, BET ŠIOJE VEIKLOJE MATAU PRASMĘ.

– Ar per tą laiką, kol vyksta projektas, pasikeitė kaip nors požiūris į tuos austinius, į jų vertę, nes viename interviu esi sakiusi, kad tas audinys nėra „tavo“, kad naudoji griežtesnį audinį.

– Taip, stilistiškai austinis nėra mano sielos raštas. Mėgstu grubius audinius, o jis toks romantiškas, mergaitiškas. Man patinka lygūs, vienspalviai audiniai – su jais lengva dirbti, lengva derinti. Austiniai – ir spalvoti, ir sudėtinga su jais – kiekvienas turi charakterį.

Tačiau jie man atrodo žavūs, turi istoriją ir visa kita. Radau būdą su jais susigyventi bendraudama su močiutėmis – tomis audėjomis, kurios juos audžia. Dabar jau išmokau su austiniais dirbti, puikiai mokau su jais kalbėti. Ne kiekviena profesionalia siuvėja pasitikiu – dauguma nežino, kaip juos apdoroti, žiūri kaip į paprastą audinį, kurį gali nusipirkti parduotuvėje. Austiniui reikia labai daug meilės ir kruopštumo, kad jis galėtų ilgai tarnauti.

Todėl dažniausiai užsakymus atlieku pati – pati geriausiai galiu sukirpti, sudėlioti raštus. Taip pat ir dėl praktinių sumetimų – taip labiau apsimoka. Tai nėra pelningas užsiėmimas – vieną drabužį kuriu tris savaites, bet šioje veikloje matau prasmę. Kita vertus, nėra daug siuvėjų, kurios galėtų pasiūti taip kokybiškai, kaip aš įsivaizduoju. Pagrindinė problema, kad žmonės į austinių gaminius žiūri kaip į paprastus drabužius. Tačiau tai visų pirma yra meno kūrinys – rankomis nuaustas, išlaikant raštą, atspindintis kiekvienos audėjos charakterį. Todėl vienas drabužis gali būti labai sunkus, kitas – labai lengvas.

Kai pradėjau dirbti su austiniais, iš jų siūti, visus auklėjau, kad tai nėra dažnai dėvimas drabužis, jį reikia saugoti. Kaip tautinis kostiumas – jį irgi dėvime tik per šventes. Dabar tapau atlaidesnė, noriu, kad tuos mano kurtus drabužius žmonės dažniau išsitrauktų iš spintos, kad būtų daugiau matomi, jiems skiriama daugiau dėmesio, bet vis tiek raginu saugoti. Nuolatos dėvint gali atsirasti tam tikrų problemų, ypač jei audinys nebuvo sukurtas drabužiui siūti. Tada tenka sutvarkyti – įtraukti išsipešiusius siūlus, nuvalyti susiformavusius burbuliukus ir pan.

Austinio specifika tokia, kad nėra didelio pasirinkimo, kokį dizainą gali sukurti, nes audinio kiekis paprastai ri-

botas, ypač jei siuvame iš senovinio užtiesalo. Reikia derinti raštą, skaičiuoti, žiūrėti, ką iš esamo medžiagos kiekio įmanoma sukurti. Puiku, jei žmogus turi du tokius pačius austinius – tada gerokai daugiau laisvės. Sukirpimas yra techniškai lengviausias dalykas, bet man tai sunkiausia psichologiškai. Turi būti gera diena, kad gerai jausčiausi, turiu [redacted] susikaupti, visą dieną būti studijoje. Būna, kad vaikštau pirmyn atgal, nerimstu, kartais su austinio audėja pasikalbu mintyse ir tik tada pradėdu kirpti.

– Ar per trejus metus nepabodo austinių projektas?

– Ne, nenuobodu, bet, žinoma, turi derinti malonius ir privalomus dalykus. Pavyzdžiui, važiuoti pas močiutes ir būti su jomis man labai patinka. Tačiau ieškoti tų močiučių ir ruoštis pas jas važiuoti – labai sudėtinga. Užplūsta ir tinginystė, ir baimė kartu, yra toks barjeras įeiti į kito žmogaus namus, jauti kažkokį nepatogumą, nes turi užsitarnauti jo pasitikėjimą. Čia yra toks didelis darbas. Paskui jau kalbėsi su ta močiute, grįžti namo, ji vėl paskambina, vėl pasakoja – gal po savaitės ar po kitos, žodžiu, užsimezga kažkokia draugystė. Ne su visomis taip būna, bet būna. Tai turbūt vienas maloniausių mano projekto darbų – tas visas variklis, kad aš noriu važiuoti, man visai patinka su vyresniais žmonėmis bendrauti. Tačiau yra ir nuovargis, kartais jau nenori daryti, bet privalai. Pavyzdžiui, kartais nenoriu, kad žmogus ateitų pas mane su tuo austiniu, nenoriu jo kirpti, bet turiu tai daryti. Turiu galvoti apie finansus projektui tęsti. Tai čia gal didžiausias nuovargis. Kartais, atrodo, viską mesiu ir eisiu darbo ieškoti, nes tai lengviausias būdas. Lengviausias būdas – eiti į darbą, uždirbti kiekvieną mėnesį pinigų, o ne sėdėti vienam studijoje ir nuolat galvoti apie finansus ir kaip projektą tęsti. Kai matai žmones, kuriems įdomu, galvoji, kad verta buvo taip vargti. Tačiau tokia būna viena diena, viena savaitė. Visą kitą laiką sėdi studijoje ir atrodo, kad niekam neįdomu, čia tik tau vienai, kodėl iš viso tai darai ir visa kita. Tačiau va tos močiutės man kažkaip padeda. Tada suprantu, kad ne dėl savęs viską darau. Jei taip būtų, man atrodo, gal nejausčiau malonumo. Jaučiu, kad negaliu galvoti tik apie save, kad oi, aš pavargau, jau nenoriu. Nesąmonė. Jei gu žmonės ateina, ko nors prašo, nori, vadinasi, tai aktualu. Tai turbūt reikia ir toliau eiti. Dabar esu gal šiek tiek kaip kokia bibliotekininkė – viską renku, renku, renku, bet turiu nusimačiusi ribas, kada turiu pabaigti, kad tas projektas neišsitęstų iki begalybės, kol vieną dieną gal taps nebeaktualus. Jis aktualus šiandien, tai reikia jį ir pateikti žmonėms.

– Ačiū už pokalbį ir sėkmės!

Rašė Toma Vidugirytė

2016-aisiais iš idėjos daryti viską savaip gimęs ir su šūkiu #viskaspX laisvės vėliavą nešęs festivalis „funikulierius“ per dešimtmetį tapo reiškiniu – ne tik alternatyviosios muzikos ir kultūros erdve, bet ir subūrė ta pačia laisve kvėpuojančią bendruomenę.

KAI #VISKASPX, ARBA ATSISVEIKINIMAS SU FESTIVALIU „FUNIKULIERIUS“

Sonatos Blažytės nuotr.

Per dešimtį metų buvo visko: nuo chaotiškos pradžios (teko varstyti net teismų duris) iki komą sukeliančio nuovargio... Visgi dabar „funikulierius“ atkeliavo į etapą, kurį šio festivalio organizatoriai vadina tikru važiavimu – suaugusių vaikų, profesinių kelionių ir vis brandesnių svajonių. Šiomet jį priėmė sprendimą – dešimtas festivalis bus paskutinis, vyksiantis tokia forma.

Apie dešimtį metų be filtrų, festivalio užkuliusius, ribas, viršytas galimybes ir tai, ką reiškia pasakyti #viskaspX paskutinį kartą, pasakoja festivalio sumanytojai: Edvardas Padegimas, Rytis Čekauskas, Naurimas Michailiukas ir Motiejus Čaplikas.

– Papasakokite festivalio istoriją. Kaip viskas prasidėjo?

– Kadaisė vyko toks festivalis „SATTA Outside“ ir mūsų kompanija buvo dideli jo gerbėjai. Laikai keitėsi, tuo metu daug festivalių po truputį traukėsi ar visai nebevykdavo. Neaplenkė toks likimas ir SATTOS. Tiek patiko šis festivalis, kad, jam nustojus vykti, kasmet Žolinės savaitgalį važiuodavome į Šventąją ir susirinkdavome prie garsiojo amfiteatro (jo dabar jau nebėra), kuriame buvo įrengiama viena iš scenų. Ilgainiui galvose vystėsi idėja: o kas, jeigu pabandytume tuos pačius gerbėjus suburti į vieną vietą ir padarytume mažesnę mėgstamo festivalio versiją?

Taip viskas ir prasidėjo – pirmieji metai gimė iš nostalgijos ir noro nepaleisti SATTOS ir jaunystės. Vėliau viskas po truputį rutuliojosi tolyn, nes laikai keitėsi, žmonės – taip pat. Atsiradome iš meilės pasibaigusiam festivaliui, o vėliau tęsėme vedami laimės kurti ir duoti tai mus įsimylėjusiems.

– Kokia buvo pradinė vizija ir kaip priėjote prie dabartinės?

– Pradėjome ir ilgai laikėmės įsikibę idėjos nepaleisti bass muzikos, nes ji buvo mūsų meilės elektroniškai muzikai pagrindas. Vėliau atsirado repo, įvairesnės elektronikos. Tiesa, ilgainiui mados ir auditorijos poreikiai, o ir mūsų pačių pomėgiai, labai pakoregavo muzikinę programą. Šiomet užbaigėme su repu, gyva gitarų muzika ir trunkia elektronika, o bass muzikos jau kurį laiką mūsų pievose negirdėti.

Kalbant apie bendrą festivalio idėją, nuo pat pirmųjų dienų labai akcentavome kelis dalykus, visų pirma – laisvę. Laisvę jaustis savimi, laisvę elgtis, kaip tik norisi, laisvę daryti tai, ko kitur daryti nevalia. Savotišką hedonizmą ir *free will*, žinoma neperžengiant ribų, kad tai netaptų našta artimam, šalia esančiam. Iš čia ir kita mūsų labai propaguota idėja – bendruomeniškumas. Festivalis nuo pat pirmų dienų buvo organizuojamas ne keleto, o keliolikos ar net keliasdešimties žmonių. Kiekvienas įnešdavo ką nors savo ir tai iš esmės kurdavo tiek einamųjų, tiek ateinančių metų festivalio veidą, nuotaiką ir jausmą. Gerai šią dalį iliustruoja tai, kad niekada nestigo savanorių, – jų gretos augo. Net ir šiomet, skaičiuojant dešimtmetį, prie festivalio prisidėjo tie patys žmonės, kurie dirbo ir prieš šešerius septynerius metus. Tai žmonės, kurie jau užaugo, turi darbus, tikrai nestinga pinigų bilietui, bet vis tiek renkasi būti festivalio dalimi, atiduodami dalelę savęs, o ne tik atvykdami pašokti. Labai norėtusi rasti formatą išreikšti padėką šioms žmonėms. Reikės pagalvoti.

– Kokie buvo didžiausi iššūkiai pradėjus organizuoti festivalį?

– Nežinojimas. Po antrojo festivalio net VMI „ant kilimėlio“ teko pabūti ir atremti kaltinimus dėl mokesčių slėpimo, nors tiesiog buvome visiškai žioplai, nesuprantantys, kaip veikia pasaulis. Didžiausi iššūkiai buvo ten, kur jų mažiausiai tikėjoms. Pavyzdžiui, nesutarimai ir nesusikalbėjimai su artimais draugais. Pirmuosius porą metų organizuojant festivalį dirbo didelė draugų komanda ir, nors tai graži idėja popieriuje, realybėje vos nepaskandinome draugysčių. Ačiūdiev, dabar viskas gerai ir toliau bučiuojamės į skruostus sveikindamiesi. Taip pat ir elementariausios klaidos, regis, lygioje vieto-

je. Nemokėti, klysti iki kosmoso ir iš to pasimokyti. Turbūt visi pritarę, kad iš šio festivalio išsinešame ne tik krūvą naujų draugų, naujų patirčių, naujų meilių ir nesuskaičiuojamai daug nuotykių, bet ir labai daug pamokų iš profesinės pusės.

– Kas labiausiai įstrigo per visą festivalio gyvavimo laikotarpį?

– Per dešimt metų tų atsiminimų tiek, kad ir visų jūsų mėnraščio puslapių neužtektų bent daliai jų užrašyti. Manau, gražiausi atsiminimai žiūrint į žvaigždes, atskridusias iš didžiausių Europos festivalių ir grojančias toje mažytėje scenoje (pavyzdžiui, Shlomo atkeliavo pas mus groti tiesiai iš „Awakenings“), 2020-ųjų golfukas, visi magiški rytai prieš upės, kai su saule kyla rūkas ir tu, stovėdamas nuošaliau, negali patikėti, kad šimtai žmonių išsišiepę šoka tik todėl, kad vieną dieną su saule draugų sugalvojai keistą pavadinimą, parašei keliems pažįstamiems didžėjams ir paleidai visa tai į pasaulį.

Sekmadieniai taip pat liks giliai atsiminimuose – visada keisčiausios, bet ir bemaž smagiausios dienos festivalyje, kai lieka tik labiausiai įsijautę žiūrovai ir dalis komandos, kai nuo pečių nubyra paskutiniai streso trupiniai ir visi nurimsta besimėgaudami gamta ir buvimu su artimais žmonėmis. Artimais, net jei prieš kelias dienas dar nepažinojo vienas kito. Na, ir viena gražiausių dalių yra sekmadienį per pietus stoviniuoti ir stebėti išvažiuojančius – kiek sunkumo veide, bet kartu ir laimės akyse. Neįkainojama! Niekur kitur šito nepamatysi ir nepajausi.

– Kokios vertybės jums buvo svarbiausios organizuojant festivalį? Ar tai buvo idėja labiau apie muziką, bendruomenę?

– Čia galime grįžti prie prieš tai minėtų dalykų. Svarbiausia mums – bendruomeniškumas, betarpiškumas ir laisvė. Muziką bandėme paversti pagrindine festivalio ašimi, bet nusvilome, patyrėme milžiniškų nuostolių ir nutarėme, kad nebereikia vaidinti, kad mūsų auditorija – snobai melomanai, ieškantys itin įdomių atlikėjų ir skambesio. Nesakau, kad taip nėra. Be abejo, kokybės kartelė privalėjo būti iškelta aukštai, tačiau vis tiek užbaigėme kaip draugų, draugų draugų ir draugų draugų draugų susitikimas, o ne muzikos festivalis. Muzika yra neatsiejama visa ko dalis, tačiau laimė – jau minėtas betarpiškumas, artumas ir laisvė. Tiek būti savimi, tiek būti kuo tą naktį nori būti.

Kalbant apie pasirinkimą ieškoti muzikos vietinėje rinkoje, reikia paminėti ir mūsų pradėtą rengti „alio dj“ – jaunų ir dar neturinčių platformos pasirodyti didžėjų konkursą. Šis konkursas atvėrė duris ne vienam šiandien aktyviai grojančiam didžėjui ir darsyk įrodė, kad vi-

sai čia pat, už artimiausio kampo, yra šimtai, jei ne tūkstančiai, nuostabių atlikėjų – reikia tik jiems suteikti progą.

– Kaip festivalis keitėsi per tuos metus?

– Sakyčiau, kad labiausiai keitėsi čia skambėjusi muzika. Kiti dalykai ir akcentai liko gana stabilūs, nors buvo virsmo, atsižvelgiant į auditorijos poreikius. Tiesa, keitėme lokaciją, scenų skaičių, net logotipą ir komunikaciją... Tačiau visgi didesne dalimi išlikome tokie patys, kokie ir pradėjome.

– Daug minite bendruomenę, festivaliuose užsimezgasius draugystes... Kokie ryšiai susikūrė tarp lankytojų, atlikėjų ir organizatorių? Gal galite papasakoti įkvepiančių istorijų?

– Dešimtys ar šimtai draugysčių, kurios išliko visam gyvenimui. Man tai vertingiausias iš čia išsineštas dalykas. Jei ne „funikulierius“, nebūčiau sutikęs šimtų nuostabių žmonių, kuriuos dabar galiu vadinti savo draugais ir kurie prireikus išties pagalbos ranką. Tai neįkainojama. Ir už tai net nežinau, kam dėkoti. Pažįstu porų, susižadėjusių ar jau net ir susituokusių, kurie savo pažintis užmezgė „funikulieriuje“. Čia ir atlikėjai atrado savo rėmėjų, žmonės susibūrė į draugų kompanijas, kurios daug metų toliau mėgaujasi vieni kitų draugija. Kai festivalyje vyrauja bendruomeniškumas ir betarpiškumas, taip nutinka.

– Koks buvo šių metų festivalis? Kodėl jis paskutinis? Tik dėl finansinių dalykų?

– Finansai mums niekad nebuvo stabdis – kai tiek metų festivalis nuostolingas, pripranti. Sakyčiau, kad pasenome, tiksliau – subrendome. Kai festivalis toks, tai yra ir labai didelis atspindys žmonių, kurie jį kuria. Nori nenori, jau truputį išblėsus vakarėliui galvoje darosi sudėtinga tą vakarėlį sukurti žmonėms. Nors dar tikrai linksminamės, bet festivaliui suorganizuoti reikia tiesiog per daug energijos, kurią, deja, tenka kreipti kitur – turime savo projektų, savus gyvenimus, kurie, metams bėgant, darosi vis labiau užimti. Nors skaudančiomis širdimis atsisveikiname, geriau taip, nei bandyti toliau save prievartauti būti jaunais vėjavaiškiais, kokie buvome prieš tuos dešimt metų.

– Su kokia nuotaika organizavote paskutinį, atsiveikinimo, festivalį?

– Įvairios nuotaikos, bet gal palikime tai mums... Apibendrinus – tikrai buvo daug liūdesio, daug ašarų ir daug prakaito. Nieko naujo, tik gal šįsyk ašarų buvo ne tik dėl pykčių ar nuovargio, bet ir dėl užgriūvančios nostalgijos ir supratimo, kad tai tam tikro etapo pabaiga. Nors, kaip sakoma, kiekviena pabaiga – ko nors naujo pradžia. Kas žino, gal už kampo – dar didesni ir įdomesni dalykai laukia, tad nenukabinau nosies.

– Ką po savęs paliks festivalis? Ką jis davė jums, t. y. organizatoriams, ir suburtai bendruomenei?

Tikėkimės, kad paskatins kurti, nebijoti rizikuoti, nebijoti trūkumų ar nesėkmių, o tiesiog įkvėps imti ir daryti. Tos sekmadienio magijos išlydint šokėjus niekur kitur nerasi. Nebūtinai tai turi būti festivalis, tegu tai būna kilimų audimo ženklas, ėjimo atgal būrelis ar nauja kavinė mieste. Nesvarbu – esminis požiūris, kuris vedė mus, kuris suteikia daugiausia laisvės ir eliminuoja visas baimes. To ir tikimės.

Dabar mums, prieš pradėdant kurti naujus planus, dar reikia išsimiegoti. Naujų minčių kirba, gal ir neprapulsime visai iš horizonto. Ateitis parodys (šypsosi).

KINAS TARP KRONIKŲ I KĄ ŠVENČIA „SIDABRINĖ

Agnė Biskytė nuotr.

Kaip turėtų reaguoti „Sidabrinės gervės“ komisija į jai skirtą kritiką? Kas laukia „Sidabrinės gervės“ apdovanojimų ateityje? Į šiuos ir kitus klausimus diskutuodami tarpusavyje pamėgino atsakyti du jauni kino mylėtojai, mūsų bendraautorai Kamilė Zinkevičiūtė ir Simas Narušis.

„Šie metai buvo pirmieji, kai nuosekliai sekiau Lietuvos kino industrijos peripetijas ir, be abejo, metus vainikuojančius „Sidabrinės gervės“ apdovanojimus. Paviešinus nominantų sąrašą, stebėjau ugningą diskusiją, kilusią dėl geriausio ilgametražio dokumentinio kino filmo kategorijos. Pažiūrėjus ceremoniją, kurioje jau po antrosios nominacijos paskelbimo buvo aišku, kad kone vienareikšmiš šių metų laimėtojas bus „Pietinia kronikas“, man pasirodė svarbu parefleksuoti apie prieš apdovanojimus kilusią diskusiją, pačius apdovanojimus ir jos reikšmę Lietuvos kino industrijai. Kadangi dviese rašyti visada smagiau nei vienai, kartu su Simu sujungėme smegenis, jėgas ir mintis ir nusprendėme kartu kibiti į diskusiją apie „Sidabrinės gervės“ apdovanojimus ir panagrinėti tai, kas, mūsų nuomone, nedažnai aptariama“, – teigia Kamilė.

„Šie metai man tapo ir stebėjimo, ir nutylėjimų metais. Nors „Sidabrinės gervės“ išlieka reikšmingiausi nacionalinio kino apdovanojimai, vis dažniau pagauunu save svarstant: ką jie šiandien reiškia? Ką jie pasako ne tik apie mūsų kiną, bet ir apie tai, kaip jį vertiname? Šių metų ceremonija kelė dvejopų jausmų – viena vertus, buvo akivaizdu, kad triumfuos „Pietinia kronika“, kita vertus, liko daugybė neištartų klausimų apie pačių sistemą, kriterijus, nugalėtojų atrankos logiką. Man apdovanojimai tapo savotišku lakmuso popierėliu, atskleidžiančiu, kaip keičiasi kino lauką formuojantys prioritetai. Pasinaudoję tuo, kad esame iš skirtingų studijų kursų ir mūsų santykis su Lietuvos kino lauku nevienodas, kartu su Kamile nusprendėme pažvelgti į „Sidabrinė gervė“ apdovanojimus kaip į reiškinį: ne tik reflektuoti šių metų rezultatus, bet ir pamėginti suprasti, ką jie šiandien pasako apie mūsų kino bendruomenę: jos skonį, susiskaldymus ir viltis“, – sako Simas.

– Kas svarbiau: kultūrinė vertė ar matomumas industrijoje?

K. Z.: Gana pamatinis ir paprastas klausimas, tačiau, stebint visą šį šurmulį, kilusį dėl nenominuoto filmo, sunku jo neužduoti. „Sacrum ir profanum Pievėnuose“ (rež. Giedrė Beinoriūtė) yra vertingas savo pasakojama istorija ir lietuviškų tradicijų užfiksavimu. Galima teigti, kad ir tokie filmai kaip „Sesės“ (rež. Laurynas Bareiša) ar „Pietinia kronikas“ (rež. Ignas Miškinis) atskleidžia tam tikras lietuviškas tradicijas, tačiau čia jos abstraktesnės ir labiau susijusios su tautos charakteriu nei su istoriniu ar liaudišku paveldu. „Pievenų“ pranašumas yra ir pati dokumentinė prieiga – nors visi supranta, kad dokumentikos subjektai dažnai elgiasi kiek kitaip nei realybėje, nes žino, kad yra filmuojami, visgi jų kasdienybė tikrai autentiškesnė nei vaidybiniame filme. Tad manau, kad filmo stiprybė ir yra tam tikros realybės atskleidimas ir išsaugojimas – neaišku, kiek pievėniškiai dar tęs tą Velykų tradiciją, tačiau „Sacrum ir profanum Pievėnuose“ gyvuos ir minės daugelio užmirštą kryžiaus sergėjimą ateities kartoms. Dėl meninės vertės galima ginčytis (Simas gal taip ir padarys), tačiau paveldo išsaugojimo prasme šis filmas neabejotinai svarbus ir reikšmingas. Tačiau, užuot prisiminę režisierės meistriskumą ar atrastą istoriją, mes skundžiamės, kad filmas nebuvo nominuotas vietiniams kino apdovanojimams. Be abejo, į filmą įdėjus daug meilės, pastangų ir laiko, norėtuši, kad jis būtų pripažintas kino industrijos kolegų, tačiau ar verta tiek susitelkti į apdovanojimus? Ar neužtenka, kad „Sacrum ir profanum Pievėnuose“ buvo palankiai vertinamas tiek kritikų, tiek žiūrovų ir akivaizdžiai atrado savo auditoriją? Galų gale, juk filmas laimėjo geriausios lietuviškos premjeros apdovanojimą „Kino pavasaryje“, sulaukė specialaus paminėjimo Kyjivo „DocuDays UA“ festivalyje. Tad, nors apmaudu, kad „Sidabrinė gervė“ neatskrido pas G. Beinoriūtę ir visą jos filmo kūrybinę komandą, nemanau, kad tai kažkaip pakenkė filmui ar parodė žiūrovams, kad jis never-

R KRYŽIŲ: GERVĖ“?

tas jų laiko, – juk negali visi filmai atsidurti dėmesio centre. Viena iš „Sidabrinės gervės“ komisijos narių, kino kritikė Aistė Račaitytė, po nominacijų paskelbimo kėlė klausimą, ar išvis komisijos reikia, jeigu jos sprendimai nuolat sulaukia kritikos lavinos, ir svarstė, kad galbūt visa bendruomenė turėtų rinkti laimėtojus. Tačiau, kaip teigė kritikė, „ar visi būtų pasiruošę rizikuoti būti išvis nepaminėti nacionaliniuose apdovanojimuose“? Gal tai nuskambės kiek pašaipiai, tačiau galima ir pasidžiaugti, kad ne visi šiemet išleisti filmai buvo nominuoti. Man tai siunčia žinią, kad Lietuvos kino industrija plečiasi ir auga taip, kad iš tikrųjų yra pasirinkimas, ką nominuoti. Vadinasi, išbridome iš skurdžių kelių filmų per metus ir galime didžiuotis, kad kūrinių ir naujų kūrėjų, kuriuos pastebi kino asociacijos ir komisijos, vis daugėja. Be abejo, „Sidabrinės gervės“ nominacija nėra vien prestižo ar meninės vertės matas – šie apdovanojimai transliuojami per LRT, tad vien filmų paminėjimas reiškia, kad apie juos sužinos didesnė Lietuvos žiūrovų dalis. Kartu šia ceremonija pažymima, kas šiuo metu svarbiausia lietuvių kine ir kokie filmai sulaukia daugiausia žiūrovų ir kritikų dėmesio. Tad pakartosiu – nors suprantama, kodėl kilo nepasitenkinimas dėl komisijos sprendimo nenominuoti „Sacrum ir profanum Pievėnuose“, tai nereiškia, kad filmas neturi meninės ar kitokios išliekamosios vertės.

S. N.: Tikrai norėčiau pasiginčyti. Kad ir kaip keistai skambėtų, manęs visiškai nenustebino, kad G. Beinoriūtės filmas „Sacrum ir profanum Pievėnuose“ šiemet nebuvo nominuotas. Giliai viduje nujaučiau, kad dėl šio filmo yra tam tikrų problemų, kurios, mano manymu, prisidėjo prie jo nematomumo. Vienintelis nustebinęs dalykas – faktas, kad filmas, pelnęs asociacijos AVAKA prizą kaip geriausia lietuviška premjera „Kino pavasaryje“, vėliau liko visiškai nepastebėtas „Sidabrinės gervės“ komisijos. Tai kelia klausimų ir tam tikrą ironijos pojūtį, ypač žinant, kad abi iniciatyvos kuruoja ta pati institucija. Vis dėlto nesu linkęs to laikyti neteisybe – priešingai, būčiau linkęs palaikyti komisijos

MAN TAI SIUNČIA ŽINIĄ, KAD LIETUVOS KINO INDUSTRIJA PLEČIASI IR AUGA TAIP, KAD IŠ TIKRŲJŲ YRA PASIRINKIMAS, KĄ NOMINUOTI.

sprendimą. Apie šį filmą norėjau kalbėti anksčiau, bet sudvejojau – mano kritinis požiūris, atrodo, kertasi su dominuojančiu diskursu. Tačiau šiandien matau, kad abejojančių yra daugiau. Man filme labiausiai pritrūko režisierės vizijos ir aiškios autorinės pozicijos. Jis primena klasikinę laukinės gamtos dokumentiką su principu: stebėk, bet nesikišk. Nors jame fiksuojamos nykstančios tradicijos, pati režisierė jų nei reflektuoja, nei kelia problemą, tik pabaigoje atsidūsta: „Gaila, bet greičiausiai ši tradicija išnyks.“ Tuomet kyla klausimas: jeigu tradicija nyksta – gal ji jau prarado aktualumą? Jei taip – kokia šio filmo prasmė? Filme trūksta kritinės distancijos ir klausimų, kurie skatintų gilesnį žiūrovo santykį. Tai atspindi ir lankomumas – kai kurie „Forum Cinemas“ seansai sulaukė vos dviejų–keturių žiūrovų. Galbūt mažesniuose miesteliuose auditorijos reakcija buvo šiltesnė, tačiau platesniame kontekste filmas nerado savo žiūrovo. Tai taip pat signalas, kurio nereikėtų ignoruoti. Svarbu paminėti ir komisijos išsakytas dvejones dėl tam tikrų antisemitinių nuotaičių filme. Net jei tai nebuvo oficiali priežastis filmo neįtraukti į nominuojamus, man kyla esminis klausimas: ką darė režisierė, kad šie momentai nebūtų palikti kaip „take it or leave it“? Kodėl nebuvo pabandyta permašyti pačios tradicijos etiškumo ar aktualumo? Tai nereiškia, kad filmas bevertis – jis struktūriškai aiškus, techniškai kokybiškas. Tačiau tai, kad jis neįtrauktas į nominacijų sąrašą, mano akimis, yra labiau signalas nei neteisybė: dokumentikai vien tik stebėjimo neužtenka – būtina ir mintis, ir pozicija. Todėl vietoj kaltinimų vertėtų užduoti klausimą: kodėl šiemet buvo nuspręsta taip, o ne kitaip? Ką šie sprendimai sako apie dabartinę Lietuvos kino lauko būklę? Galbūt tai, kas įvyko šiemet, liudija apie didesnius pokyčius visoje industrijoje? Galbūt vertėtų kelti ne tik klausimą apie konkretų filmą, bet ir pastebėti bendrą tendenciją – kodėl dokumentinis kinas šiemet liko parašėse, o pagrindinį dėmesį susirinko vaidybiniai filmai?

– Kodėl šių metų „Sidabrinė gervė“ nominacijų ir apdovanojimų sąrašai galėjo atrodyti taip ir ne kitaip?

S. N.: Nuo pat pradžių laukiau šių metų apdovanojimų ir to, ką vadinau trijų titanų kova: filmų „Sesės“ (rež. L. Bareiša), „Pietinia kronika“ (rež. I. Miškinis) ir „Akiplėša“ (rež. Saulė Bliuvaitė). Bandžiau spėti, kas laimės, lyg stebėčiau sporto čempionatą, kuriame sveriami ne tik taškai, bet ir emocijos. Pirmasis spėjimas buvo – L. Bareišos „Sesės“. Ne tik dėl režisieriaus vardo, bet ir dėl aiškios socialinės temos, kruopštaus vizualinio sprendimo ir įdomių dramaturginių pasirinkimų. Tačiau, paskelbus nominacijas, nuomonę greitai pakeičiau: aiškus būsimas lyderis – „Pietinia kronika“. Tą akimirką supratau – šiemet laimės ne komisija, ne kritika, o žiūrovai. ▶

„Pietinia kronikas“

Luko Juzėno nuotr.

„Pietinia kronikas“

„Sesės“

„Sesės“

„Akiplėša“

„Sacrum ir profanum Pievėnuose“

Paulius Peleckio / BNS nuotr.

◀ Tai, be abejo, yra ženklas. Ženklas, kad po ilgo kultūrinio sąstingio, kurį sukėlė pandemija, Lietuvos kinas grįžta į auditorijos akiratį. Dar neseniai, prieš COVID-19, bilietų pardavimai siekė 4,26 mln. eurų, tačiau pandemija šią statistiką sumenkino iki 1,33 mln. eurų. Metai bėgo, o klausimas liko tas pats: ar žiūrovai grįš? Ar kino teatras dar turi reikšmę kasdienybėje, kai viską galima žiūrėti namuose? „Pietinia kronikas“ parodė: atsakymas – taip. Žiūrovai grįš, jei jiems bus duota tai, kas jų laukia: nuoširdi, artima, jų balsu pasakota istorija. Tad kodėl šiemet „Sidabrinė gervė“ pasuko būtent šiuo – žiūroviškumo – keliu? Kodėl, kai rež. Eglė Vertelytė pasiūlė profesionalų, daugiasluoksnį komercinio kino („Gardutė“) pavyzdį, salės liko pustutės? Gal todėl, kad filmo komunikacija buvo klaidinanti – „kulinarinė komedija“, kurioje trūksta kulinarijos ir komedijos. Išduotas žiūrovas paprasčiausiai negrįžta. Filme „Pietinia kronikas“ buvo visko, ko žiūrovas galėjo tikėtis: emocionaliai atpažįstamas pasaulis, nesudėtingas naratyvas, juoko ir skausmo pusiausvyra. I. Miškinis dar kartą įrodė, kad puikiai jaučia publikos pulsą. Todėl ši pergalė – ne staigmena, o logiška baigtis laikotarpio, kai į pirmą planą iškilo ne kūrėjų ambicijos, o auditorijos poreikiai. 2025-ųjų „Sidabrinės gervės“ nėra nei nuolaida masėms, nei klaidingas sprendimas – tai aiškus, tikslingas žingsnis. Komisija pasirinko ne tik tai, kas buvo žiūrima, bet ir tai, kas tuo metu buvo reikalinga. Šiemet reikėjo pripažinti: žiūrovas sugrįžo. Tai nėra vien rinkodaros pasekmė – tai kultūrinis įvykis. Tai nereiškia, kad rizikuojantis, konceptualus kinas neturi vertės. Tačiau šį kartą svarbiau buvo padėkoti žiūrovui. Padėka jam – tai įvertinimas filmo, kurį jis pasirinko pats. Tad kodėl laimėtojai būtent tokie? Nes šie metai buvo kitokie. Ir tokie jie turėjo būti.

K. Z.: Nors, žiūrint „Sidabrinės gervės“ apdovanojimų transliaciją ėmė juokas girdint vien „Pietinia kronikas“ pava-

dinimą iš laimėtojus skelbiančių pranešėjų, man I. Miškinio ir visos kūrybinės komandos triumfas labai gražiai apibendrina šiuos metus kino industrijoje. Akivaizdu, kad lietuviškas kinas nemiršta, o kritikai ir žiūrovai gali sutarti ir dalytis favoritais. Nesinorėtų, kad kūrėjai dabar paraižiu sektų „Pietinia kronikas“ pavyzdžiu ir darytų viską taip pat – adaptuotų literatūros bestselerius, kurtų tik komedijas ir tik istorijas, aktualias visiems. Aš tikiuosi, kad visi iš šio filmo pasisemsime nuoširdumo, tikrumo ir drąsos kurti ir eksperimentuoti taip, kaip norisi. Svarbiausia, viliuosi, nebijosime kurti žiūroviško kino – kaip mūsų Lietuvos muzikos ir teatro akademijos pirmam kursui sakė dėstytojas, režisierius Darius Miniotas: „Nebijokite būti suprasti.“ Lietuvos žiūrovas nekvailas, tačiau jis nori suprasti, ką žiūri ir ko vertas filmas, už kurį jis sumokėjo vieno ar kelių bilietų kainą.

– Kaip „Sidabrinės gervės“ komisija turėtų reaguoti į kritiką?
K. Z.: Kone kiekvienais metais, paviešinus „Sidabrinės gervės“ nominantų sąrašą, kyla diskusijos, kritika ir nepasitenkinimas komisijos darbu. Nors į ją visada renkami kino industrijos profesionalai, kino bendruomenė vis tiek dažnai jaučiasi netinkamai atstovaujama. 2023 m., paskelbus nominacijas, kilo šurmulyš dėl to, kad neatsižvelgta į filmų profesionalumą ir kad kai kuriose kategorijose buvo vos trys ar keturi nominantai, nors leidžiama nominuoti penkis filmus. Tais metais buvo nuspręsta atsižvelgti į kritiką ir nominantų sąrašas buvo papildytas, nors kelios komisijos narės (Živilė Pipinytė, Jūratė Leikaitė ir Laura Almantaitė) pakartotiniame nominacijų posėdyje nedalyvavo. Kritikė Ž. Pipinytė laiškė organizatoriams teigė, jog jai nepriimtina „kad „Sidabrinės gervės“ rengėjai pakluso socialinių tinklų šantažui ir surengė naują komisijos balsavimą“. Jos poziciją gynė režisierius Romas Zabarauskas, teigdamas, kad taip AVAKA (viena iš apdovanojimų organizatorių) kuria pavojingą precedentą, dėl kurio komisija nebus ginama nuo minios kritikos. Nors šių metų priekaištai buvo kur kas mažesni savo mastu, akivaizdu, kad polinkis visą pyktį išlieti ant komisijos niekur nedingo. Didžiulis nepasitenkinimas ir kritika, nuolat skriejanti komisijai, ne tik sunkina jos narių darbą, bet ir, kaip teigė šių metų komisijos pirmininkė, kino žurnalistė Ieva Šukytė, gali lemti, kad greitai jokie kino profesionalai nebeturės dirbti šio darbo. Į „Sidabrinės gervės“ komisiją dele-

VISGI ŠIEMET PIRMĄ KARTĄ PAJUTAU, KAD GALIU RAMIAI PRIIMTI KOMISIJOS SPRENDIMUS – BE VIDINIO PASIPRIEŠINIMO, BE NORO GINČYTIS.

guojami įvairių kino lauko asociacijų atstovai, t. y. savo srities profesionalai. Tai nereiškia, kad jų darbo negalima kritikuoti ar nepritari komisijos sprendimams, tačiau ne veltui juos priima šie žmonės. „Sidabrinės gervės“ nominacijas skiriantys žmonės išmano kino meną iš įvairiausių pusių ir teigti, kad jų darbas neprofesionalus ar kitaip prastas, ne itin pagarbu. Tad nenustebčiau, jei po dar kelerių metų niekas ir nebeturėtų eiti į šias komisijas ir vėl klausyti, kaip blogai ir neteisingai jie dirba. Galiausiai, juk „Sidabrinėse gervėse“ triumfavo ir žiūrovams, ir kritikams patikęs filmas „Pietinia kronikas“. Laurų susilaukė ir tarptautiniuose festivaluose laimėjusi ir vietinę auditoriją atradusi „Akiplėša“. Šie ir kiti laureatai buvo svarbūs, ryškūs ir drąsūs darbai, apie kuriuos turėtume ir toliau kalbėti, o ne be paliovos diskutuoti, kas nebuvo nominuotas.

S. N.: Visgi šiemet pirmą kartą pajutau, kad galiu ramiai priimti komisijos sprendimus – be vidinio pasipriešinimo, be noro ginčytis. Gal tai – asmeninis pokytis. Gal tiesiog pasiekiau stadiją, kai vis daugiau pažįstu žmonių iš kino lauko, matau jų darbą, girdžiu jų dvejones ir diskusijas. Jaučiu didelę pagarbą komisijai, kuriai šiemet teko nelen-gva užduotis, ir man svarbiau ne tai, ar visi mano favoritai buvo įvertinti, o tai, kad sprendimai buvo sąmoningi, apgalvoti ir paremti kino supratimu, kuris gali skirtis nuo maniškio. Šiek tiek keista, bet vis dažniau galvoju, kad Lietuvos kino bendruomenei dar reikia išmokyti priimti komisijos verdiktą neįsiveidžiant. Juk „Oskarų“ nominantų ar „Berlinalės“ sprendimai Lietuvoje neaptarinėjami su tokiais įkarščiais, nes visi supranta – vertinimas visada bus ribotas, subjektyvus, vienos akimirkos atspindys. Mes Lietuvoje dažnai norime, kad viskas būtų teisinga, bet pamirštame, kad menas nėra egzaminas. Galbūt viskas susiveda į tai, kad mūsų industrija yra labai glaudi – visi vieni kitus pažįsta, tad kiekvienas neišvertinamas atrodo asmeniškai. Tačiau gal tai kaip tik dar viena priežastis ugdyti pasitikėjimą. Jei šie-

met mano mėgstamas filmas nepateko tarp nominantų – ne pasaulio pabaiga. Tai tik vienas iš šimtų galimų kino skaitymo būdų. Kartais priimti sprendimą, kuris nėra tavo, – ne pasidavimas, o pagarba visumai.

– Kokia „Sidabrinės gervės“ apdovanojimų ateitis?

K. Z.: Tikėtina, kad „Sidabrinė gervė“ toliau gyvuos kaip iki šiol ir neatsisakysime nei komisijos, nei iki šiol gyvavusių apdovanojimų tradicijų. Kaip ir anksčiau, taip ir ateityje vienais metais kino bendruomenė bus labiau patenkinta nominacijomis ir nugalėtojais, o kitais kils daugiau diskusijų ir kritikos. Akivaizdu, kad ir šie, ir kiti apdovanojimai kino lauke yra gyvi ir atspindi nuolat besikeičiančią ir augančią mūsų industriją. Didžiausias pokytis, kurio norėčiau ir linkėčiau sau ir visiems, kas domisi kino menu, yra pagarba vienas kito darbai ir supratingumas. Žinoma, apdovanojimai užima reikšmingą vietą kino industrijoje, tačiau kartu norėčiau išlaikyti stiprios ir atviros bendruomenės jausmą, dėl kurio galime džiaugtis tokiais ryškiais filmais kaip šiemet.

S. N.: Apdovanojimai visuomet atlieka veidrodžio funkciją – atspindi ne tik metų kiną, bet ir tai, kas tuo metu laikoma svarbiausia: kokios temos dominuoja, kokie požiūriai įgauna pirmenybę, kokia kalba pasiekia žiūrovą. Ateityje norėčiau, kad „Sidabrinės gervės“ dar aiškiau formuotų tą kultūrinę trajektoriją – ne tik reaguotų į sėkmę, bet ir ją prognozuotų. Kartu svarbu išlaikyti skaidrumą – tiek komisijos darbo, tiek komunikacijos su publika srityse. Visgi džiugu, kad diskusijos vyksta ir atsiranda žmonių, kuriems rūpi ne tik laimėtojai, bet ir patys procesai. Tai rodo, kad apdovanojimai tampa vis reikšmingesni – ne tik kaip momentinis įvykis, bet ir kaip bendruomenės refleksijos taškas. Galbūt būtent taip, žingsnis po žingsnio, „Sidabrinės gervės“ vertė ima augti – ne dėl šou masto ar dekoracijų, o dėl to, kad vis daugiau žmonių pradeda rūpėti, kolį kiną ir kaip mes nusprendžiame įvertinti.

ANT BEDUGNĖS KRAŠTO ŠOKANTIS „GRUODIS“

Pokalbis su grupės lyderiu Andriumi Gruodžiu-Šepučiu

Kalbino Giedrė Ivanova

Išleidusi stiprų, sunkų debiutinį albumą „Kvetiapinas ir džinas“, grupė „Gruodis“ neseniai pristatė antrąjį – „Iš naujo“, šviesesnį, švelnesnį, bet vis tiek įautrų ir gily. Grupės pavadinimas, regis, savaime kviečia kalbėtis ne tik apie muziką, bet ir apie metų laikus, būsenas ir jų kaitą – vidinę ir išorinę. Tad apie kūrybą su pižama, apie gyvenimą ant bedugnės krašto ir artėjantį svarbų „Gruodžio“ koncertą buvusiam Lukiškių kalėjime – atviras pokalbis su grupės lyderiu Andriumi.

Elžbietos Danieliūtės nuotr.

– Labas, Andriau! Kalbamės vasarą, bet už lango – lyja, šalta, beveik gruodis! Kokias vasaras mėgsti? Ar karštis įkvepia gyventi ir kurti, o gal geriau – vėsuma ir šaltis?

– Labas! Man tai pats geriausias oras – kai apsiniaukę, lyja, tačiau pavasariškai šilta. Tada lengva kvėpuoti, nedusina dulkės. Man [redacted] taip patinkanti melancholija labiau dera su šiuo oru nei su karščiu ir saule.

– Nors kalbamės liepą, nori nenori, išgirdęs grupės pavadinimą pagalvoji ir apie dvyliką metų mėnesį. Liepa ir gruodis skiriasi ne tik oru, bet ir skambesiu Lietuvos muzikos padangėje. Koks Tau yra „Gruodis“ ir kiek jame gruodžio?

– Tiesą sakant, „Gruodis“, kaip ir mėnuo, labai įvairus: iš vienos pusės, tai tamsiausias ir vienas šalčiausių metų epizodų, tačiau ir didžiausių metų švenčių laikas, kupinas šeimyniškos šilumos ir stebuklo. Taip turbūt galėčiau apibūdinti ir šį kūrybinį projektą, kurį sudaro tiek tamsios ir klampios temos, tiek ir meilės, svajingo džiaugsmo pilni kūriniai.

– Atrodo, tau ir grupei visi metų laikai geri: daug koncertuojate, kuriate, ir štai – jau antrasis albumas! Ar kaip nors specialiai palaikote gan spartų tempą, ar kitaip būti tiesiog neišeina?

– Turbūt neišeina, esu labai spingantis! Nuolat turiu kuo nors užsiimti: muzikos kūryba, tekstų rašymu, vizualų kūrimu, scenarijų galvojimu ar tiesiog su mano darbu susijusiais procesais. Dabar jau esu trečio [redacted] dainų rinkinio rašymo pusiaukelėje, tad, atrodo, ir jo ilgai laukti nereikės.

– Savo pirmąjį albumą „Kvetiapinas ir džinas“ esate apibūdinę kaip agresyvų, sunkų, tarsi atsimušimą į emocinį dugną. Jame visi kūrinių pavadinimai – didžiosiomis raidėmis. Rėksmingas, garsus, gal net piktas ar į save norintis dėmesį atkreipti judesys?

– Labai geras pastebėjimas! Iš dalies taip. Lyrinis subjektas albume išgyvena didelį emocijų spektrą, daugelis jų – gana neigiamos. Dažnai blogai besijausdami nesąmoningai ieškome pagalbos ir dėmesio – tai žmogiška prigimtis. Net būdami beviltiškos būsenos stengiamės išgyventi.

– Visai neseniai pasirodęs „Gruodžio“ albumas yra jau antrasis, bet pavadintas „Iš naujo“. Braukiame viską, kas buvo iki šiol, pradedate visiškai naują, kitokią, etapą, žymite simbolinę pradžią ar dar kaip nors kitaip?

– Na, tikrai nesakyčiau, kad braukiame viską, kas buvo iki šiol. „Iš naujo“ tiesiog rodo atrastą kitą pusę, tai atsvara „Kvetiapino ir džino“ juodumui. Tačiau, praėjus šiek tiek laiko po antrojo albumo išleidimo supratau, kad bet koks kraštutinumas nėra labai natūralus ar naudingas ir negalime pamiršti ar nubraukti to, per kąėjome, – tai dalis mūsų formavusių veiksnių. Todėl jau matau, kad trečiajame EP žengsime į brandesnę, nuogesnę kovą tarp viduje besisukančių *in* ir *jang*.

– Pirmajame šio albumo kūrinyje šokate ant bedugnės krašto. Koks tai jausmas? Ką pamiršti, suvaldyti, patirti ir išbūti padeda šis šokis?

– Turbūt mano tokia prigimtis – visada būti šiek tiek ant krašto. Pavojaus jausmas padeda pasijusti gyvam, įvertinti tai, kad viskas – laikina.

– Trumpai pasidalyk įdomiausiomis detalėmis iš šio albumo kūrimo ir įrašų proceso. Jau girdėjau, kad visuose įrašuose dalyvavai apsilvilkęs pižama, o kas dar buvo keista, kitaip, įsiminė, patiko ar visai nepatiko Tau ar kolegoms?

– Aha, kažkaip stengėmės šių įrašų metu sukurti kuo ramesnę atmosferą. Įrašų procesas labai skyrėsi nuo pirmojo darbo įrašų: albumo pagrindą įrašinėjome kartu, išlaikydami kuo artimesnį gyvam pasirodymui skambesį. Tai buvo daug smagesnis ir natūralesnis procesas.

– Kiek teko klausyti jūsų interviu, labai dažnai sulaukiate klausimų apie žanrus: jų maišymą, dermę ir pan. Ar yra toks žanras, kurį išbandyti su „Gruodžiu“ labai norėtumėte, ir toks, kuriam vis dėlto tartumėte griežtą ne?

– Atrodo, kad trečiojo EP skambesys bus sunkesnis ir griežtesnis nei prieš tai buvusių, tad mano svajonė groti *stoner* / *garage* roką, gal net *alt metal* išsipildys. Manau, kad niekad taip ir nepabandysime [redacted] tradicinės popmuzikos, bet ką gali žinoti.

– Ar numatoma dar kokių nors netikėtų kūrybos posūkių? Ar tarsi viską pradėjus iš naujo galime tikėtis nuoseklumo be jokių staigmenų?

– „Iš naujo“ buvo tik etapas, žymintis vieną patyrimų sezoną, kupiną kontrastingo džiaugsmo ir išsilaisvinimo. Tačiau viskas praėina ir nauji gyvenimo etapai diktuoja naujus kūrybos posūkius.

– Rūpįtį jūsų ir klausytojų laukia nemažas koncertas buvusiam Lukiškių kalėjime. Kokios mintys prieš šį didelį įvykį? Koks pasiruošimo procesas?

– Tai labai svarbus koncertas, kuriame klausytojai išgirs ir pamatys ypatingų pasikeitimų. Koncerte apibendrinsime viską, ką darėme iki šiol, – ne tik „Iš naujo“. Bus užuominų ir į naują kūrybos etapą, dėl kurio nekantrauju labiau nei bet kada gyvenime.

– Buvusio kalėjimo scenoje jau esate groję. Kaip ten skamba jūsų muzika ir kaip skambės „Iš naujo“?

– Toje scenoje jaučiamės puikiai. Mėgstame dideles scenas, kuriose yra erdvės [redacted] reikštis ir gyvuoti. Nors ir skambės tik dalis „Iš naujo“ kūrinių, tačiau skambės taip, kaip niekada prieš tai. Apskritai koncertas bus kitoks nei bet kada anksčiau – kodėl, suprasite tik apsilankę jame.

Kalbino Ieva Klimaitė

„Les Idoles“ – šiuolaikinio meno kolektyvas, jau penkerius metus žiūrovams dovanojantis užburiančių pasirodymų, kuriuose susilieja teatras, fotografija, kinas ir muzika. Pasitelkus grimą, meistrišką vaidybą ir nuolat besikeičiančius kostiumus, scenoje vykstančios aktorių transformacijos įgauna keisčiausių pavidalų, ištrinamos ribos tarp vaidybos ir realybės. „Mums patinka laužyti kodus, keisti matymo kampą, kvestionuoti žmonijos jau užfiksuotus vaizdus“, – sako viena iš trupės įkūrėjų Chandra Grangean.

„Mums patinka laužyti kodus, keisti matymo kampą, kvestionuoti žmonijos jau užfiksuotus vaizdus“, – sako viena iš trupės įkūrėjų Chandra Grangean.

NUOSTABĄ KELIANTIS „REFACE“ PASAULIS

Tomo Grando Mourcelo nuotr.

Trupę „Les Idoles“ pristatyti ne lengva, todėl geriau – pamatyti patiems. Tai padaryti bus galima jau visai netrukus – rugpjūčio 2–9 d. vyksiančiame šiuolaikinių scenos menų festivalyje „ConTempo“, kur trupė pristatys mobiliosios programėlės įkvėptą ir meniniu tyrimu tapusį pasirodymą „Reface“.

– Chandra, ar galėtumėte papasakoti, kaip susikūrė „Les Idoles“ kolektyvas? Kaip jis keitėsi laikui bėgant ir kokia pagrindinė šios platformos filosofija?

– Kolektyvas gimė 2020 m., kai pradėjome kurti „Reface“ projektą. Vis dėlto mūsų bendradarbiavimas prasidėjo keleriais metais anksčiau, kai susipažinome studijuodami Lione. Iš pradžių tai buvo kūrybinės paieškos be aiškaus tikslo – dalijomės įgūdžiais, idėjomis, žiūrėjome filmus, eksperimentavome su garsais, perukais ir makiažu. Laikui bėgant prie mūsų prisijungė ir kiti kūrėjai, tarp jų – muzikantas ir „Reface“

kompozitorius Martinas Malatray-Ravitas. Trise daug laiko skyrėme eksperimentams su kūnu ir garsu, tyrinėjome transformacijos ir tapatybės temas. Mus vienijo žavėjimasis persikūnijimu, mėgdžiojimu, įsijautimu į kito odą ir kūną, įvairių tapatybių atkartojimu.

Ši žaisminga mimikrijos ir įsikūnijimo praktika natūraliai peraugo į tai, kuo „Les Idoles“ yra šiandien, – kolektyvą, kuriame susipina kino, fotografijos ir muzikos atspindžiai. Mūsų kūryba remiasi fiziniais ir muzikiniais tyrinėjimais, dažnai įgauna hibridinių, netikėtų ar anachronistinių formų. Mums patinka laužyti kodus, keisti matymo kampą, kvestionuoti žmonijos jau užfiksuotus vaizdus – tiek jau ikoniškus, tiek visiškai kasdieniškus.

– Ar Jūsų kūryboje analizuojamos temos laikui bėgant keitėsi, ar nuo pat pradžių nuolat grįžtate prie tam tikrų klausimų, idėjų?

– Mėgstame kruopščiai gilintis ir tyrinėti vieną konkrečią temą, susitelkdami į specifinius klausimus. Pavyzdžiui, projekte „Reface“ nagrinėjame tapatybės ir transformacijos idėjas. Mūsų supratimu, tapatybė nėra kas nors pastovaus ar statiško – tai daugialypis, nuolat besikeičiantis reiškinys. Mes sąmoningai sutelkiame dėmesį ne į tai, kas aiškiai apibrėžta, o į mažus, dažnai nepastebimus pokyčius, keliaujančius per mūsų kūnus, jausmus, santykius, atmintį, istoriją ar net mus supančią gamtą. Viskas nuolat kinta – dažnai taip tyliai ir subtiliai, kad to nė nepastebime.

– Kas šiai filosofijai, kūrybos būdai padarė didžiausią įtaką?

– Mūsų mąstymui didelę įtaką padarė François Jullieno knyga „Les Transformations Silencieuses“ („Tylieji virsmi“). Ji padėjo mums atkreipti dėmesį į mikropokyčius – mažus, tylius pasikeitimus, formuojančius mūsų tapatybę ir aplinką, net kai to patys nepastebime. Tai paskatino mus dirbti su veido ir kūno, laikysenos transformacija.

Tešiame šiuos tyrinėjimus įvairiais formatais: fotografijų paroda, edukacinėmis dirbtuvėmis (šokio ir grimu), o šiuo metu į transformacijos procesus gilinamės ne tik individualiai, bet ir grupėse. Tyrinėjame, kaip kūnai veikia vienas kitą, kaip jie sąveikauja ir keičiasi kartu, fokusuojamės į kolektyvinius pokyčius ir tarpusavio priklausomybę.

– Spektaklio pavadinimas kelia asociacijų su kaukėmis, veido pasikeitimu. Ką Jums reiškia „reface“ šio performanso kontekste?

Pirmoji pora – Adomas ir Ieva iš Jimo Jarmuscho filmo „Išgyvena tik mylintys“ („Only Lovers Left Alive“, 2013). Jie – du androginiški vampyrai, klajojantys per epochas ir bandantys prisitaikyti prie žmonių pasaulio. Mus traukė pati vampyro figūra – gebėjimas vienu metu gundyti ir pulti.

Vėliau tyrinėjome Beti ir Ritą iš Davido Lyncho filmo „Malholando kelias“ („Mulholland Drive“, 2001). Kai Rita praranda atmintį, ji ima iš naujo kurti savo tapatybę per painių ir toksišką santykį su Beti. Mus sužavėjo ir slaugytojos Almos ir aktorės Elizabet santykis Ingmaro Bergmano filme „Persona“ (1967).

– Kaip atrodo šio pasirodymo kūrybos procesas? Kaip vyksta pasiruošimas?

– Kruopščiai studijavome šių personažų atvaizdus, stengėmės tiksliai atkartoti jų išvaizdą, laikyseną, veido išraiškas, emocijas – beveik kaip mokydami naujo vaidmens. Kartais žengėme dar toliau: naudojome protezus, kad iškreiptume savo veidus ir kūnus, ištrintume asmeninius bruožus ir visiškai pasinertume į transformaciją. Su grimu meistre ieškojome medžiagų, kurios galėtų pakeisti veido formą. Eksperimentavome su lateksu, vašku, balionais, glicerinu, kol galiausiai netikėtai atradome paprastą medicininį pleistrą.

Mums labai svarbios buvo fotografės Nadia Lee Cohen ir Cindy Sherman – abi jos kuria savotiškus autoportretus, kuriuose kaskart tampa vis kitu žmogumi, radikaliai keisdamos savo išvaizdą. Visai kaip ir minėti kino personažai ar N. L. Cohen ar C. Sherman darbai, mes mėgavomės savotišku tapatybės žaidimu – bandėme apsimesti kuo nors kitu, pasiklysti svetimose istorijose.

– Kiekvienas pasirodymas kelia savų iššūkių. Kokie momentai „Reface“ metu jums yra sunkiausi fiziškai, emociškai ar psichologiškai?

– Pasirodyme nėra vieno aiškaus momento, kuris būtų sunkiausias. Tikrasis iššūkis kyla bandant darbiai sujungti skirtingus elementus. Šis kūrinys sudarytas iš daugybės sluoksnių: svarbus fizinis judesys, veido išraiškos, dueto santykis, ryšys su muzika ir apšvietimu, grimas, o galiausiai – laisvumas, emocijos ir vaizduotė.

Scenoje naudojame celofaną, medicininį pleistrą, dažus, perukus – transformuojame savo veidus tiesiog žiūrovų akivaizdoje. Šios medžiagos yra nuspėjamos, todėl turėjome išmokti su jomis dirbti, suprasti, kaip jos reaguoja, kaip gali tapti transformacijos žaidimo dalimi.

Daug dirbome mokydami atskirti veidą nuo kūno – mėgdžiojome savo herojų žvilgsnius, gestus, laikyseną. Fizinė „Reface“ choreografija susidėliojo tarsi dėlionė: Tildos Swinton veidas iš filmo „Išgyvena tik mylintys“, Liv Ullmann laikysena iš „Personos“ ir pan.

Ne mažiau svarbi dalis scenoje – ryšys tarp garso, šviesos ir mūsų pačių. Nors turime aiškų struktūrinį planą, laikas čia niekada nėra griežtai apibrėžtas. Turime išlikti budrus, nuolat klausytis vieni kitų. Mūsų keturių santykis scenoje nuolat keičiasi – veikiam vieni kitus, žaidžiame kartu, kad išlaikytume netikėtumo efektą.

Pasirodyme neįmanoma visko iš anksto užrašyti ir nuspėti. Tai ir yra kūrinio dalis, neleidžianti vaidams ar personažams tapti per daug statiškiems. Kiekvieno pasirodymo metu personažas gali išgyventi vis ką nors naujo, patirti kitokių emocijų ar pamatyti kitą „kraštovaizdį“.

Pagrindinis „Reface“ iššūkis – visų šių dalių darba. Turėdami tiek daug struktūrų, vis tiek stengiamės išlikti dviprasmiški, neapibrėžti, palikti vietos netikėtumui.

– Pavadinimas „Reface“ kilo nuo mobiliosios programėlės, leidžiančios akimirksniu sukeisti veidus su kitu žmogumi, dažniausiai – koku nors garsiu asmeniu. Vos per sekundę atsiduri kito žmogaus kūne – garsaus muzikinio klipo ar gerai žinomo filmo scenoje. Būtent ši žaisminga tapatybės kaita tapo mūsų tyrinėjimų pradžia.

Pavadinimas daug pasako apie tai, ką tyrinėjame pasirodyme, kaip žmogus pereina nuo vienos tapatybės prie kitos, nuo vieno veido, vieno archetipinio vaidmens prie kito. Mums tapatybė nėra kas nors nekintamo – vienu metu gali būti ir vienas, ir daugelis. Projekte žaidžiame su šia idėja: pasitelkdami fizinės transformacijos, grimą, judesį.

– Vaizduojate konkrečius žmones?

– Iš pradžių sukūrėme didelę vaizdų kolekciją – pasirinkome savo mėgstamų veikėjų, herojų portretus, kadrus iš mūsų mėgstamų filmų. Norėjome susikurti bendrą vizualinę kalbą. Vėliau susitelkėme į tris kino personažų poras, kurios mums simbolizuoja tapatybės dviprasmiškumą ir santykių įtampą.

+

Pasaulio scena iš arti žiūrovams atsiveria rugpjūčio 2–9 d. Kaune ir Kauno rajone. Visa festivalio programa – www.contempofestival.lt

„ConTempo“ festivalį finansuoja ir Kauno miesto savivaldybė

+

+

+

TURI MARGESNIŲ IDĖJŲ?

NORI IR MOKI RAŠYTI, PIEŠTI, FOTOGRAFUOTI? SAVO IDĖJAS SIŪLYK 370@KAUNODIENA.LT IR TAPK MŪSŲ BENDRAAUTORIU!

JESSICA SHY
ŽVĒRIS
OpenPlay

Nors pripažįstu, kad Jessica Shy nėra mano arbatos puodelis, reikia būti turtingam ir teisingam – šio žvėries ignoruoti tiesiog neįmanoma. Jos pasiekimai kalba patys už save, fenomenali sėkmė iki dabar atrodo mistiškai ir pasako labai daug tiek apie mūsų sceną, tiek apie muzikos klausytojus. Tiesa, dar pats nežinau, ką, bet faktas, kad mūsų šie gali surinkti tiek žiūrovų, kiek nesurenka užsienio žvaigždės, parodo, kad mes nebesukliname. O ir kam kuklintis, kai skiriasi tik mastai, bet ne kokybė. Visgi, jei pažvelgtume į Jessicos muzikos ir „Žvėries“ turinį, akivaizdu, kad tai yra muzika-atspindys, suteikianti klausytojui tai, ko jis nori ir geidžia; tai, kas jį tą akimirka atpalaiduoja ir leidžia užsimiršti; tai, kas galbūt yra artimiau klausytojui nei pačiam kūrėjui. Tai daroma labai tiksliai, nes Jessica su visa komanda tas 20 minučių užpildo visiškai, o laikas su jos muzika pralekia labai greitai. Be to, kaip ir ankstesni jos darbai, „Žvėris“ neužsibūna: kaip minėta, viso ilgagrojo trukmė siekia 20 minučių, kūriniai – vos po dvi minutes, tiksliai, tikslingai pritaikyti socialinių tinklų kartai. Beje, įdomu, kad tokio ilgio darbus dažniausiai kuria naujosios kartos reperiai ir *grindcore'eriai*... Tiesa, žinant, kokia komanda yra už Jessicos nugaros, tikrai norėjosi, kad pats darbas būtų šiek tiek išraiškingesnis, šiek tiek išmoningesnis ir drąsiau rizikuojantis. Pristatytai prie tokios gausios publikos – nemenkas iššūkis, tačiau bijau, kad apie pačią Jessicą individualiai per kūrybą sužinojau nepakankamai. Esu tikras, kad ji turi labai daug individualumo – nežinau, ar verta jį slėpti. Todėl labiausiai siūlyčiau nebebūti kukliems kūryboje, šauti netikėtumą, siurprizą ar sukelti nuostabą ir iš to gims dar didesnis žvėris.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „Pakartot“, „YouTube“)

74[★]

100

CRYPTS OF DESPAIR
WE BELONG IN THE GRAVE
Transcending Obscurity Records

Lietuvaičiai „beviltiškarūsiai“ bent mane (metalo bendruomenę, tikiu, kad ne) prieš kelerius metus itin nustebino albumu „All Lights Swallowed“, kuriame *death metal* žanrui suteikė šviežio oro ir noro perkurti senąsias taisykles. Dabar perkūrimas pasiekė ekstremalų išbandymą, nes „Crypts of Despair“ mirtmetali apskritai metė ir ėmėsi *deathcore'o*, iš vienos pusės, artimo, iš kitos pusės, estetiškai visiškai kitokio požanrio. Nebijojimą rizikuoti visada reikia sveikinti, netgi jei tau pokyčiai nepatinka, todėl suprąsdamas nevienareikšmį albumo priėmimą (taip, užsieniečiai apžvelgia lietuvių metalo muziką), aš visgi džiaugiuosi tokia grupės drąsa. Tikslios būgnų partijos, agresyvios gitaros ir šviežiai skambantis vokalas suteikia grupei modernumo; tai muzika, kuri labai gerai pataiko į laikmetį ir stengiasi būti relevantiška. Iš kitos pusės, šiek tiek pradingo išskirtinumo atspalvis, nes būdami tikslūs žanre, jie lyg ir įjame šiek tiek užsidaro. Todėl papildomos spalvos, papildomi niuansai ar netgi vagystės iš kitų metalo požanrių albumui tikrai būtų padėję. Dabar tai yra tikslingas *deathcore'as*, kurį vieni giria kaip energingą, aktyvų ir atakuojantį, o kiti sako, kad jis neišsiskiria tiek, kiek norėtųsi. Visgi, mano nuomone, grupė turi bandyti, nes tik taip ji augs ir kurs vis turtingesnę diskografiją. Banalu aiškinti ir imtis tokių palyginimų, tačiau, kai esi savimi patenkintas ir nebenori keistis, tau telieka, taip sakant, *pasimirti* arba įlįsti į *grabą*. To linkėti „Crypts of Despair“ tikrai nesinorėtų.

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „YouTube“)

75[★]

100

MĖNESIO ALBUMAI

Emilijos Vinžanovaitės nuotr.

LIUCĖ
ŠVIESI NAKTIS
Self-released

Nežinau, kas čia šiomet vyksta, bet tikriausiai šie metai yra *folk* merginų metai, nes po puikaus Livijos Gemmos darbo nakties šviesą išvydo Liucijos Vaicenavičiūtės-Liucės trejus metus kurtas ir dar nežinia kiek laiko brandintas ilgagrojis, įrodęs, kad „neskubėk ir būsi pirmas“ yra visai teisinga patarlė. Pirmiausia, tai išdailintas darbas, kuriame kiekvienas garsas, žodis ir sąskambis turi savo vietą. Aišku, džiugu, kad per tiek laiko Liucė kartu su broliais šio albumo *neiščiustijo* iki paskutinės natelės, nepadarė sterilus ir neatėmė iš jo gyvybės. Dabar albumas „Šviesi naktis“ turi pakankamai tiek jaunatviško žavesio, tiek profesionalaus potėpio, kad galėtų gyventi savo gyvenimą. Be to, į ausis krinta stereotipų ir banalybių išvengiantys kūrėjos tekstai. Dabar jie yra itin asmeniškai, jautrūs ir vaizdingi, o sukuriamas *soundscape'as* byloja apie pačios koncepcijos vientisumą. Kai kas gali prikibti, kad Liucė yra tiesiog *papimpinta* levos Narkutės versija, tačiau toks apibūdinimas toli gražu netikslus – kažkoks vidinis kūrėjos variklis rodo, kad iš Liucės galima laukti daug stebinančių dalykų, kurie nuneš tolyn nuo žymiosios kolegės į jaukias, tačiau keistas interpretacijas. „Šviesi naktis“ parodo, kaip kartais svarbu pabūti ir sulaukti galutinės idėjos ar rezultato, pateisinančio tiek pačių kūrėjų, tiek jų klausytojų lūkesčius. Nežinau, kaip jums, tačiau man atrodo, kad Liucė su savo dainomis gali eiti toli. Jei ji nuspręs imtis ko nors kito (nes tikrai gali – studijos Kembridže tai įrodo), šis albumas išliks puikus 2025-ųjų vasaros garso takelis.

(„Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „Pakartot“, „YouTube“)

90[★]

100

LAPKRIČIO 20-OSIOS
ORKESTRAS
AUTOEROTINIS
PORTRETAS
Self-released

Vienareikšmiškai „Lapkričio 20-osios orkestras“ yra kultinė grupė. Savaip, savame pasaulyje, savą muziką ir savo supratimu jie skleidžia pankroko dvasią, net jei muzika ir nutolsta nuo kvintiesencinio pankroko. Visada smagūs, visada pasikausę ir visada su ta pačia meniška dvasia orkestrantai turi savo gerbėjų ratą, net jeigu ir ne tokį didelį, visgi ištikimą iki pat šaknų. „Autoerotinis portretas“ naujų gerbėjų būrio nesuburs, tačiau tuos, kuriems patinka autoironiška orkestrantų šėlionė, albumas tikrai privers pakilti nuo kėdžių ir sutrepsėti kokią kepurinę. Linksminantis yra dėl ko, nes grupė neužsisėdi savo pasaulėlyje, o plečia horizontą, bandydama elektroniką, naujus žanrus ir šiaip nebūdama tiesiog patenkinta savo kūryba. Juk galėtų, ar ne, nes kaip ir vieta – iškovota, mitas – paplitęs, o galimybė gerai praleisti laiką – garantuota... Toks ir yra šis *ska*, *funk*, *punk* ir *patrank* kolektyvo skambesys, neišgyvenant dėl bendrų bėdų, bet jaučiant savo bendruomenės pulsą. Juk jie, kaip ir kokia „Kanalizacija“, „Arkljo galia“ ar kiti bohemeniški, tačiau pernelyg rimtai į nieką nežiūrintys kolektyvai, kaip koks Salt Bae, padruskina mūsų kartais nuobodoką gyvenimą papildomais skoniais (ir, skirtingai nuo Salt Bae'aus, nepraranda sveikos nuovokos). Todėl šokime, juokimės, kartais apraudokime išėjusius didvyrius, pvz., Joną Zarazą, ir supraskime, kad gyvename kartą, o ne du. Tai padarę pamątsite, kad šiame gyvenime autoironija su autoerotika smagiai susipina.

(„Bandcamp“, „Spotify“, „Deezer“, „Apple Music“, „Pakartot“, „YouTube“)

78[★]

100

SH
SH
Zona Records

Legendinės muzikos grupės SH pristatyti nereikia, o jeigu reikia, tuomet siūlau padaryti pauzę ir įlįsti į internetą. Ten informacijos bus. Jei rimtai, po bene 20-ies metų sugrįžusios alternatyviojo roko legendos nusprendė perleisti savo jau 30 metų skaičiuojančius kūrinius ir pažvelgti į tą mažą laiko kapsulę, kai geriausia muzika skambėjo „Blogiausių grupių festivalyje“, kai pagrindiniu muzikos šaltiniu buvo „Aussis“, o muzikinį verslą valdė „Bomba Records“. Nieko nesako? Tuomet tikrai rekomenduoju šį darbą, kuris parodys, kad net ir atskirti (interneto juk nebuvo), mes vis tiek visomis išgalėmis bandėme atsilipti į pasaulines tendencijas ir kūrėme išties įdomias grupes. O jau apie albumo „Supermeno užkandžiai“ įtaką net burnos aušinti neverta... Tiesa, šio albumo kūriniai yra iš anksčiau, tačiau jie vis tiek atskleidžia, kokie įdomūs ir brandūs buvo mūsų kūrėjai dar tik atsigaušančioje valstybėje. Galbūt šiek tiek primityvokas, tačiau pasirengęs visus sugerti *shoegaze'inis* SH skambesys tikrai maloniai nuteikia ausį ir sukelia nostalgijos liūdesio pliūpsnį ir pasvarstymą, kas būtų, jeigu būtų, ir kas buvo, ko jau nebėra. Ilgi, jaunatviškai maksimalistiški ir pilni noro atlipti tai, kas vyksta tuomet tokia brangiame ir rožinėmis svajonėmis apipintame užsienyje, kūriniai gali ne vieną ašarėlę išspausti... Tiesa, kad ir kaip būtų smagu prisiminti senus laikus, įdomiausia, ar SH plėtos savo kūrybinę veiklą toliau. Manau, kad jau tapę dėdėmis, tėčiais, o gal net ir seneliais grupės nariai dar turi ką pasakyti, ką pagroti ir savais būdais skleisti alternatyvos žinią. Juk kas sakė, kad rokas – tik jauniems?

(„Bandcamp“, „Apple Music“)

78[★]

100

70[★]

absentas

100[★]

spiritas

0°

kisielius kefyras

Gerėsnė hidratacija

NATŪRALIAI
ŠARMINIS

0.0

BE NITRATŲ
IR NITRITŲ

TINKA NET
KŪDIKIAMS

Mykolo Romerio
universitetas

Priėmimas vyksta iki **rugpjūčio 6 d.**

STOK IR NEDVEJOK!

Rinkis iš 15 studijų krypčių

Apskaita

Filologija

Informatika

Informatikos inžinerija

Komunikacija

Pedagogika

Politikos mokslai

Psichologija

Socialinis darbas

Teisė

Vadyba

Verslas

Vertimas

Viešasis administravimas

Viešasis saugumas

Vilniuje • Kaune • Marijampolėje

Skenuok QR kodą ir
sužinok daugiau apie
studijų programas,
priėmimo sąlygas ir
karjeros perspektyvas

